

Naše svedectvo

3 2021 máj – jún 2021

ročník 22

OBSAH

Myšlienka čísla

Karol Rosenberg 2

Portrét čísla

Postih mojej rodiny za komunizmu / Valentín Žák 4

Svedectvá

Život rodiny Juraja Zelmana / Anna Mária Pardubská 11

Minulosť s okovami / Anton Radič 16

Jozef Revický / Valéria Lend'áková 19

Jozef Polák / Vojtech Polák 22

Príhovor k roku 1948 pri Edukačnej kocke v Šintave /

Alica Šuláková 25

Roky 1950 - 1960 v Popudinských Močidl'anoch /

Bernardína Sprušanská 27

Štefan Šilhár / Ivana Hečková 29

František Ivanko / Klára Ivanková 34

Otto Vízner / Mária Šimová, Ján Drahoš, Jakub Vojt 36

Spravodajstvo KPVS 42

Naši jubilanti 56

Odišli od nás 61

Dvojmesačník Konfederácie politických väzňov Slovenska • Z poverenia Predsedníctva dočasne rediguje Peter Sandtner. Redakčná rada: Eva Javorská, Branislav Borovský, Karol Rosenberg, Stanislav Pátek. • Adresa redakcie a administrácie: Konfederácia politických väzňov Slovenska, Košická 56, 821 08 Bratislava, IČO: 31 800 700, tel. 0904 427 201 (Peter Sandtner), 0902 555 321 (Branislav Borovský), kpvs.kpvs@gmail.com, www.kpvs.sk • číslo účtu KPVS Tatra banka – SK 96 1100 0000 00 26 22 00 77 16 IBAN || EV3064/09 • Tlač: Dátum vydania: 10. 6. 2021 • nepredajné. ISSN 1335-9606.

Fotografie na obálke: Odhalenie pamätnej tabule, Pezinok-Cajla, 30. 5. 2021, foto: Eva Javorská, fotografia na zadnej obálke: Piešťany, spomienka na jáchymovských politických väzňov, foto: Martin Petřík

Karol Rosenberg

Volám sa Karol Rosenberg a môj otec bol politický väzeň. Bol vedúcim malej ilegálnej protikomunistickej skupiny, ktorí robili letáky, strihali rozhlasové drôty v 50. tých rokoch. Chystali útek do zahraničia a odtiaľ chceli organizovať tretí odboj, no jeden ich zradil a tak sa skupina dostala do väzenia. Otec dostal 4 roky, odsedel 3,5 roka. V skupine bol najväčší trest 8 rokov. Dnes sa tu spomínajú rôzne životné príbehy, tak ja by som si dovoľil taký trošku tragikomický. Môj otec bol, samozrejme, prenasledovaný aj po tom, keď sa vrátil z väzenia. Nemohol sa zamestnať, musel robiť ťažké fyzické práce, mal zdravotné problémy. Nakoniec sa mu podarilo so šťastím dostať sa do zdravotníctva, ukončil večernú školu zdravotnícku a prihlásil sa na medicínu, lebo mal veľmi rád medicínske prostredie. Komunisti tohto politického väzňa prijali, neuveriteľné, dokonca 3 mesiace na tú školu aj chodil. A po 3 mesiacoch sa komunisti prebudili a zisťovali, že je to vlastne politický väzeň, tak okamžite bol vylúčený. Samozrejme, všetky odvolania boli neúspešné, takže otec potom celý život robil zdravotníckeho pracovníka. Aj takéto veci sa stávali. Ja som tiež veľmi túžil pracovať v zdravotníctve a chcel som študovať medicínu. Trikrát som sa hlásil, ale po treťom pokuse som sa dozvedel, že v papieroch mám napísané ideologicky a politicky nevyhovujúci, takže vlastne som bol vyradený z prijímacích pohovorov už v predkole. Musím povedať, že zásadným spôsobom sa zmenil môj život. Veľmi som chcel študovať medicínu, tak nič, museli sme žiť tak, ako sa dalo. Chcem povedať jednu veľmi dôležitú vec, ktorá platí pre všetkých politických väzňov a ich rodinných príslušníkov. V 80. tých rokoch ma lákali a núkali mi, že keď podpíšem vstup do strany, tak bude štúdium medicíny, všetko sa bude dať, len musím podpísať vstup do komunistickej strany a zriecť sa svojich rodičov. Samozrejme, ten podpis som nedal, ale chcem povedať, že mnohé tisíce politických väzňov na Slovensku konali rovnako. Jeden podpis, jeden jediný podpis, členstvo v strane a celý život by sa tým ľuďom a ich rodinným príslušníkom vyvíjal úplne

ináč. Ale ľudia to neurobili a som na nich za to hrdý a všetkým za to patrí jedno veľké poďakovanie. Verím, že história na tieto ich (možno pre niekoho malé) skutky nikdy nezabudne a budeme si ich hrdinstvo stále pripomínať.

Na záver mi dovoľte, ak môžem, sa pripojiť k tejto pietnej slávnosti, sa poďakovať všetkým za účasť, hlavne žijúcim politickým väzňom, našim drahokamom. Aj Vy, ostatní žijúci politickí väzni, ste naše drahokamy, klenoty našej organizácie a prajem Vám a všetkým členom Konfederácie politických väzňov pevné zdravie, aby sme tieto ťažké časy korony prekonali, aby sme sa ešte dlhé roky mohli stretávať. My, čo sme mladší, sa budeme snažiť, aby Vaša pamiatka zostala stále živá a aby sa na Vaše hrdinstvá nikdy nezabudlo. Prajem Vám všetko dobré, priatelia.

(príhovor pri pamätných tabuliach v Senci 5. 5. 2021)

Postih mojej rodiny za komunizmu

Valentín Žák

Rozsudkom Ľudového súdu v Senici T37/53 z 11.3.1953 boli moji rodičia i starí rodičia odsúdení za trestný čin ohrozenia jednotného hospodárskeho plánu (neplnenie kontingentu) takto:

Ján Žák st. 1886 na hlavný trest odňatia slobody na 6 mes. nepodmienečne a vedľajšie tresty 30.000 Kčs peňažitý trest, v prípade nevykonalnosti ďalších 6 mes. žalára, prepadnutie majetku a zákaz pobytu v Jablonici navždy.

Ján Žák ml. 1915 na hlavný trest odňatia slobody na 6 mes. nepodmienečne a vedľajšie tresty 10.000 Kčs, v prípade jeho nevykonalnosti ďalšie 2 mes. žalára, prepadnutie majetku a zákaz pobytu v Jablonici navždy.

Manželkám Ľudmille Žákovej rod. Hamerlíkovej 1895 a Anne Žákovej, rod. Oravcovej 1923 bolo vynesené zhabanie pôdy. Pre všetkých nahradiť súdne trovy.

V rozsudku sú vyčítané nedodané komodity kontingentu, vraj z nedbanlivosti, že majú špekulatívne rozdelený majetok, aby boli zaradení medzi stredných roľníkov, odporujú socializácii dediny. Ich obhajobu súd nebral do úvahy. Ani nemohol, lebo na súd do Senice cestovali ráno autobusom o 8 hodine a o hodinu už poštár doručil rozsudok. Starý otec musel už 13. 3. 1953 nastúpiť výkon trestu. Otec nemohol, lebo bol od 1. 12. 1952 narukovaný v PTP na neurčito. Stará matka bola po mŕtvici v lete 1952 ochrnutá, ležiaca a vyžadovala opateru. Matka, sama trpiaca na ischias, mala veľké bolesti a musela okrem starej mamy, nás štyroch detí (12, 10, 6 a 3 roky), opatrovať aj s mojou pomocou kone, kravy, ošipané a hydinu až do 3. 4., kedy to konečne prišli zhabať. Mali problém nájsť exekútora, lebo sa evidentne hanbili. Zaopatrovací príspevok na nás deti ONV zamietol. Až po odvolaní na KNV nám od 1. 4. priznali 900 Kčs na dieťa. List je datovaný 6. 6. teda po mene peňazí 1:50, tak sme do júna dostali iba almužnu.

Amnestiou prezidenta Zápotockého zo 4. 5. 1953 sa 67 ročný starý otec vrátil z väzenia ako bezmajetný, bez penzie. Tak chodil kátať drevo lekárovi, lekárnikovi, zubárovi a pod. Cez prázdniny

Ján Žák v PTP

*Celá rodina v decembri,
tesne pred narukovaním
Jána Žáka do PTP.*

som mu rád pomáhal. Otec bol z PTP prepustený vo februári 1954 a nastúpil do práce u svojho zamestnávateľa v Štátnych lesoch. Zamestnal sa tam v roku 1951 preto, lebo nás zaradili do kategórie kulakov, čo znamenalo dvojnásobný kontingent, ale žiadnu platbu za dodané komodity. Ďalej nemal nárok dostať žiadne lístky z lístkového systému, ktorým štát do meny peňazí riešil nedostatky tovaru. Mena peňazí je nazývaná ako lúpež storočia, ktorou komunisti okradli národ. Voľná hotovosť bola do 300 Kčs na osobu menená 1:5, nad túto sumu 1:50. Protestné štrajky na viacerých miestach boli tvrdo potlačené.

Podľa ruského vzoru mal byť kulak nepriateľ ľudu, vykorisťovateľ služobníctva a s majetkom nad 50 hektárov. Starí rodičia vlastnili 8 ha ornej pôdy a 3 ha lesa, z čoho bola iba malá časť z dedičstva starej mamy. Ostatné bolo zo zárobku starého otca v amerických baniach, lodeniciach, koksovniach a podobne. Rodičia mali 4 ha ornej pôdy ako dar nevesty. No ale keď sa chce pes biť, palica sa nájde. Toto sú vybrané najzákladnejšie fakty z represálií proti našej rodine. V ďalšom trochu popíšem naše osudy.

Najviac z rodiny bol komunizmom postihnutý môj starý otec Ján Žák st. Bol najstarším synom roľníka, tiež Jána, fyzicky nadpriemerne zdatný. Keď v roku 1904 pri veľkom požiari vyhořeli

slamené strechy na celej ulici, otec ho poslal do USA zarobiť peniaze na splatenie dlžoby. Vrátil sa v r. 1908, v máji 1912 sa oženil a v novembri znova odchádza do USA na zárobok pre mladú rodinu. Napriek varovaniu kamarátov, že sa schyluje k vojne, sa v máji 1914 vrátil, lebo uveril, keď vraj František Jozef sľúbil, že on vojnu nedovolí. Už bola na svete dcéra Mária a zrejme veril, že si poradí aj doma. Bol to tragický omyl, lebo hneď v jeseni musel narukovať na ruský front, kde na jar 1915 padol do zajatia a stal sa pre rodinu nezvestným. Ba dokonca jeden Jablonečan napísal domov, že padol. Videl totiž, ako zostal pri výbuchu delostreleckého granátu nehybne ležať. Starý otec hovoril, že keď počul hvízdať ten delostrelecký granát, hodil sa do hlbokkej koľaje a prebral sa, až keď ho zajali a z chrbta mal odtrhnutý ruksak. O narodení syna, môjho otca, v máji 1915 nemohol tušiť. Zajatý bol asi 70 km SZ pred Saratovom, v dedine Atkarsk. Strávil tam tri roky u bohatého mlynára Nemca. Jeho zážitky odtiaľ by zabrali aj dve strany, spomeniem iba, že cez vojnu k nám komunisti vodili ruských vojakov, lebo starý otec vedel perfektne po rusky. A stala sa až neuveriteľná náhoda, že jeden soldat z Atkarska si pamätal na starého otca, no aj on na neho ako chlapca. Na otázku, čo je tam nové, povedal, že železobetónový most cez rieku, lebo staré drevené mosty každý rok odniesla jarná povodeň. Na internete som našiel družicový záber z toho cca 100 metrov dlhého mosta aj s presnými súradnicami. Koľko trvala cesta po prepustení zo zajatia, neviem, ale vlaky boli miestami tak preplnené, že cestovali aj na strechách vozňov.

V júli 1921 pribudol syn Pavol a keď v máji 1922 zomrel, starý otec už doma nebol, ani v máji 1926, keď zomrela prvorodená dcéra Mária. Veľká bieda aj hlad po vojne hnali ľudí znova do Ameriky. Odchádzajúcu skupinu 20 chlapcov odprevádzala dychová hudba a otec si to dobre pamätal. Agent, ktorý tú cestu organizoval, ich pravdepodobne oklamal, že do USA sa po vojne už nedá ísť a nasmeroval ich do Argentíny. Po roku starý otec zistil, že tamojšie zárobky sú iba almužnou, hľadal cestu, ako sa dostať do USA. Zistil, že ruských emigrantov po októbrovej revolúcii do USA berú. Tak išiel na veľvyslanectvo ako Rus, zadal všetky údaje kde žil a cestu do USA mal voľnú, docestoval tam 28. 4. 1924. Pri prvom prelete Atlantiku Lindbergom tam bol a sledoval drámu únosu jeho syna, domov sa vrátil v roku 1929 a 19. 5. 1930 sa narodila dcéra Ľudmila, ktorá chvála Bohu ešte žije. O jeho vlastnostiach, sile,

Starý otec, vášnivý poľovník, predtým, ako mu zhabali zbrane.

Valentín Žák so starým otcom

vytrvalosti a húževnatosti svedčil aj nebohý sused. Napríklad pri práci v koksovniach sa musel ešte horúci koks vyťahovať zo šachtových pecí a normu dve pece viacerí nevládali zdolať. Vedúci, za to zodpovedný, musel nájsť náhradu a starý otec bol vždy k dispozícii, lebo dokázal vyťahovať až 6 pecí. Videl tam poľnohospodárske farmy a hнала ho vidina vlastného moderného statku doma. Otcovi zabezpečil na tú dobu perfektnú školu v Oravskom Podzámku. Po návrate domov žili v starom dome u rodičov starej mamy a niekedy, snáď v roku 1936, to dostali do vlastníctva za doopatovanie. Keď komunisti robili propagandu života v Rusku, starý otec ich vždy vysmial, no a výsmech sa dosť ťažko znáša. V roku 1939 postavili nový, na tú dobu veľmi moderný dom s poľnostavbami. Stará mama sa z tej mŕtvice nedostala a zomrela v roku 1955. Starý otec pri stavbe nášho domu v r. 1964 ťažkým kladivom bez problémov rozbíjal obrovské kamene a vládol robiť takmer do konca v roku 1968. Osudným sa mu stala zlomenina stehenného kĺčku nohy.

Otec po skončení ľudovej školy v r. 1926 začal chodiť do Štátnej odbornej hospodárskej školy v Oravskom Podzámku v rokoch 1927 - 1931. Bola to zimná škola od 1. 11 do 31. 3. a absolvoval ju

s vynikajúcim výsledkom. Starý otec mu plne dôveroval a všetku potrebnú písomnú agendu prenechal jemu. Dokonca si kúpil aj písací stroj, vypomáhal aj iným pri všelijakom vybavovaní. Výborne koncipoval a netrvalo dlho, bol zvolený za pokladníka potravného družstva. V rokoch 1936 – 1938 bol na vojenskej službe a 22. 1. 1940 sa s matkou zosobášili. 22. 6. 1941 bol povolaný na ruský front, to som mal ja 3 mesiace. Po ťažkej porážke Slovenskej armády pri Lipovci bol ich oddiel stiahnutý domov a naša rodina našťastie vojnou neutrpela, ba dokonca vybudovali silážne jamy. Po vojne otec vybavil z organizácie UNRA pre dedinu traktor Ford aj s pluhom. Bolo to slabé šťastie a tak si na pôžičku od rodičov v roku 1947 kúpil nový traktor Škoda 30. V tom roku pribudol vodovod so samonapájaním dobytká a koní, kúpeľňa a v hlavách boli ďalšie plány. Ihneď po februári 1948 otec traktor predvídavo predal, takže keď nám ho prišli znárodniť, že si ho musíme kúpiť späť, iba sa im vysmial. Otec bol predsedom JZSR – jednotného zväzu slovenských roľníkov a myslím, že cez nich sa dali zohnať napríklad gumáky, alebo iné nedostatkové veci. Možno to mal byť predchodca združstevňovania, lebo otec neskôr skutočne dostal ponuku na založenie družstva. Dokonca im vraj povedal, že je za družstevnú myšlienku, ale členov družstva si vyberie a žiaden „šuster“ z okresu im nebude rozkazovať. Vedel však o ich zámeroch, lebo ho raz jeho dobrý kamarát nejako prepašoval na schôdzu, kde si mal vypočúť ich stratégiu. „My musíme získať šikovných sedliakov, nech nám to rozjedú, potom ich vykopneme“. No a urobili to tým rozsudkom. Po prepustení z PTP, ako som spomínal, nastúpil znova do práce v Štátnych lesoch a pracoval ako traktorista na pásovom traktore. O traktor sa vzorne staral, lebo ho pokladal za prostriedok, na tú dobu nadpriemerného zárobku a dostal viacero vyznamenaní. Zomrel 80 ročný, r. 1995. Matka po dvoch kúpeľných liečbach sa z ischiasu zotavila. Bola veľmi zručná a zamestnala sa ako krajčírka vo Vzorodeve. Zomrela r. 1994.

Teta Ľudmila vyštudovala obchodnú akadémiu, možno dodnes ovláda stenografiu. Zo zamestnania ju tiež prepustili a vraj musí ísť pracovať do Ostravy, hoci ona nemá s rozsudkom nič spoločné. Prešla pracovať do Vozovky v Trnave ako robotníčka. Čoskoro zistili, že ďaleko viac by ju potrebovali v kancelárii a tak tam pracovala až do odchodu na dôchodok.

Sestra Anna Ondrejčíková nebola z kádrových dôvodov prijatá v r. 1956 na gymnázium. Otec preto napísal sťažnosť na generálnu prokuratúru, ktorá rozsudkom T522/56 zrušila pôvodný rozsudok Ľudového súdu T37/53 v celom rozsahu a tak potom mohla študovať. Tu musím uviesť ešte jeden profit, lebo už nás nemohli vystaňovať z Jablonice, ani zhabať rodinný dom a polia. Sestra Marcela už bez problémov vyštudovala vysokú školu ekonomickú a tiež najmladšia Antónia gymnázium.

Ja Valentín som študoval na priemyselnej škole strojníckej v Trnave v rokoch 1955 – 1959 a to som netušil, že je to môj študentský koniec. Prijímacie skúšky na VŠT som urobil na jednotky, ale dostal som pri tom oznámenie, že som nebol výberovou komisiou vybraný na štúdium a mám sa zamestnať v niektorom podniku. Následne som zmaturoval tiež na jednotky, čo sme boli zo štyroch tried iba štyria. Profesorský zbor bol z toho pobúrený a na VŠT išiel intervenovať zástupca riaditeľa školy. Dozvedel som sa to až keď prišiel za mnou, či by môj otec mohol prísť do školy. Pri otcovej návšteve mal nesmiernu odvalu, keď otcovi, neznámemu človeku na čestný sľub mlčania povedal, že príčina je v kádroničke na vysokej škole. Bola to proletárka z Jablonice, slobodná matka. Dcéru mala doma u rodičov a tak chodila s nami do školy po piatu triedu, potom si ju vzala do Bratislavy. S tou osobou z druhého konca dediny nikto nič z našej rodiny nemal, iba, že proletári nazývali roľníkov chrapúni a nenávideli ich. Táto „žaba na prameni“ tam sedela preto, lebo bola konkubínou „pána Váhu a Tatier“ Bacílka. No a s tým sa nedalo nijako pohnúť, tak som sa musel zamestnať v SMZ Dubnica nad Váhom. Ako vyznamenaný som mal privilégium pracovať ako konštruktér, spolužiaci museli robiť na tri zmeny sústružníkov, frézarov a pod. Bol som zaradený do platovej triedy T4 so stropom T7. Dosiahol som ho za 9 mesiacov, pretože som hneď v prvej mesačnej práci vyriešil problém, s ktorým si dovtedy s ťažkosťami vedel poradiť iba šéf konštruktér. Keď to môj tútor, ktorý ma zaúčal, zistil, utekal hneď za šéfom. Bol to čestný chlap, neurazil sa, ba staral sa o môj platový postup. Znova som si napísal prihlášku do školy, s podporou straníkov z dielenského výboru aj ROH, ale kádrové oddelenie ju stoplo. Tak som musel v jeseni 1961 narukovať a bol som nesmierne milo prekvapený, že ako nepriateľ socializmu som bol zaradený na veliteľstvo divízie do Olomouca ako osobný šofér. Veď vo vozidle viedli dôstojníci aj prísne tajné rozhovory, mal som prehľad o cvičeniach, vojenských

objektoch a pod. Pol roka pred ukončením vojny som si podal prihlášku do školy aj s vedomím, že môžem na divízii skončiť a do konca vojny sa prinajmenšom plaziť niekde v blate. Veliteľ a som vnímal ako prísneho, ale spravodlivého. Vysvetlil som mu môj prípad, zaškrípal zubami, vypýtal si vychádzkovú knižku a napísal mi „opušťák“, že sa nemám vracat', dokiaľ si to nevybavím. Cez kádrováka v Dubnici som sa znova nedostal a ďalšie pokusy som už nepodnikal. Keď som sa po skončení vojenčiny musel hlásiť na kádrovom v Dubnici, sľuboval mi, že ma chcú do vývojovej konštrukcie. Povedal som mu asi toľko, že čo mi on urobil,

Valentín Žák

nech ma radšej rýchlo prepustí, lebo ho raz zmlátim. Zabralo to, no musel som cestovať do Považskej Bystrice a vyžiadať si prestupový lístok do okresu Senica. Tá krivda ma veľmi dlho bolela, ale malo to aj svoje výhody, lebo horšie mi už urobiť nemohli. Tak som nemusel byť v SZM, nechodil som manifestovať, nepracoval som cez „Leninské subotníky“, neplatil som známky solidarity. Nemal som ani strach, že prídem o prácu, lebo ma takmer každá bavila a ťažko by ma nahradzovali. Asi posledným protestom bolo, keď som stiahol dcéru Elenku v sychravom počasí z nácviku spartakiády a súdruhom som vynadal, nech si ničia svoje deti. Žalobu na mňa do podniku straníci ignorovali, nemali za mňa vhodnú náhradu. Svoje znalosti a nadobudnuté skúsenosti po akože páde komunizmu som využíval napred vo francúzskej, potom nemeckej a naposledy slovenskej súkromnej firme až do nedávna.

Na záver chcem poznamenať, že ako vyznávam v modlitbe Otče náš. „odpušť nám naše viny, ako i my odpúšťame svojim vinníkom“, tak naozaj som všetkým odpustil.

Život rodiny Juraja Zelmána

Anna Mária Pardubská

Písal sa rok 1940, presnejšie 30. november 1940, keď môj otec Juraj Zelman aj s mojou maminkou Apolóniou, rodenou Baumgartnerovou, uzatvorili manželstvo v Modrom kostolíku v Bratislave.

Otec pochádzal z roľníckej rodiny, narodil sa v roku 1914, ako druhý zo 4 detí, maminka, zase v r. 1919, ako najstaršia z 5 detí. Tiež pochádzala z roľníckej rodiny, vtedy bolo malo-roľníctvo veľmi rozšírené a vlastníctvo pôdy malo pre ľudí najvyššiu hodnotu. Aj keď sa na svojich poliach nadreli, ale boli samostatní a vyžili s tým čo si sami zadovážili. Svoje deti však posielali do škôl, a tak môj otec vyštudoval obchodnú akadémiu, ako aj maminka. Otec v Košiciach a maminka v Skalici.

Keďže vtedy bolo najviac pracovných príležitostí v Bratislave, tak jeden aj druhý neskôr zakotvili tam, kde otec pracoval ako účtovník, maminka ako úradníčka u notára. Tak sa aj zoznámili v roku 1939 a svoju náklonnosť spečatili v r. 1940 sobášom.

Keďže obidvaja pracovali, mali naštrené peniaze, mohli si behom dvoch rokov zadovážiť aj družstevný byt, zariadiť ho všetkým, čo potrebovali. Neskôr v mladej rodinke pribudol v r. 1943 syn Juraj, v r. 1945 dcéra Anna Mária a v r. 1947 ďalšia dcéra Soňa. Maminka sa potom venovala deťom, ale otec ďalej pracoval ako účtovník, dokonca vypomáhal s účtovníckymi prácami súkromným podnikateľom (čo teda nakoniec bolo ohľadne väzenia priťažujúce, ale o tom neskôr).

S tromi deťmi vyžiť v povojnovom období bolo náročné, tak sa otec svojou prácou snažil, aby mladej rodinke nič nechýbalo. To však ešte netušili, čo ich v blízkych rokoch života čaká! Že toto šťastie prekazí iba po desiatich rokoch eštébácke a komunis-

tické prenasledovanie – perzekúcia, roky plne útrap nielen otca vo väzení, ale aj matky s tromi deťmi! Obdobie 50-tych rokov, znárodňovania, brania majetkov, ktoré si ľudia svojou poctivou prácou nadobudli! Tí, ktorí neboli ochotní svoj majetok odovzdať do spoločného vlastníctva štátu, boli preň nespôľahliví a nepohodlní. Eštebáci striehli na každom kroku, ale aj obyčajní ľudia, ktorí podľahli ľahko nadobudnutým peniazom a udávali svojich susedov, priateľov, aby ich potom krivo obvinili, pozatvárali a títo takzvaní prisluhovači si potom mohli privlastniť cudzí majetok. Rôzni udavači mali dobre zaplatené alebo prisľúbené odmeny vo forme všelijakých výhod... Hlavne, aby prejavili komunistické nadšenie, tí mali dvere otvorené a keďže potrebovali ľudí do robotníckych profesií, aj do uránových baní, veľa ľudí, hlavne inteligencie, sa stalo obeťami týchto represii.

Stalo sa to aj môjmu otcovi, ktorého už dlhšie sledovali tajní policajti, teda príslušníci ŠtB. Aj preto, lebo mali pozisťované, že sa snaží, pracuje pre rodinu a aj jeho otec, roľník, mal nejaké role na južnom Slovensku, kde žil a predtým pomáhal aj môj otec, pretože nikto z roľníkov nechcel dať svoje role do družstva, to všetko boli priťažujúce okolnosti.

Môjho otca Juraja Zelmana zatkli dňa 8. 2. 1951 v Bratislave a odsúdili ho na 9 rokov ťažkej práce v uránových baniach. Skoro rok bol vo vyšetrovacej väzbe v Leopoldove, až do 30. 1. 1952, kedy ho premiestnili do Ostrova nad Ohří, kde fáral v uránových baniach na Jáchymovsku. Neskôr ho preradili do Příbrami.

To, prečo bol môj otec odsúdený, viem z rehabilitačného rozsudku zo dňa 12. 6. 1969, pretože dovtedy nikdy otec o tom nehovoril, vždy hovoril, že oni ho stále sledujú... aby sme my nič nevedeli, ale v tomto rozsudku, ktorý sa ku mne dostal až po jeho smrti, som sa dozvedela, že vlastne všetko bolo také nezmyselné, vymyslené, proste vykonštruované, aby mohli ľudom zobrať majetok a nahnať ich na nútené práce s uránom, veď sme predsa uránom platili za oslobodenie Rusom, teda Sovietskemu zväzu...

Podľa tohto rozsudku bolo s otcom odsúdených ďalších cca 15 ľudí, z ktorých sa niektorí ani len nepoznali, ani nevideli, možno ani na tom súde nie, pretože metódy boli také, že na každého väzňa používali samostatné nátlakové a donucovacie prostriedky. Že vraj sa: „spolčili s vedúcimi činiteľmi protištátnej skupiny „ONBRA“, v úmysle zničiť alebo rozvrátiť ľudovodemokratické štátne zria-

denie alebo spoločenský poriadok republiky, ktoré sú zaručené ústavou, za týmto účelom spolčili sa a vošli do styku s cudzími činiteľmi s úmyslom vyzradiť štátne tajomstvo cudzej moci.“ Doteraz neviem čo znamená skupina „ONBRA“.... nikde som to nenašla.

Ďalej je tam písané, že Štátny súd konštatoval, že sa schádzali títo ľudia a boli spojení so zradnou československou emigráciou v zahraničí a podávali správy o zásobovaní mesta Bratislavy ovo-

Juraj Zelman

cím a zeleninou(!), o zásobovaní návštevníkov Devínskych osláv mäsom a o platových pomeroch zamestnancov VDP, že podávali informácie o JRD, dokonca že niektorý z týchto odsúdených poslal do zahraničia akúsi knihu o Košickom vládnom programe! Ďalej, že jeden z nich odovzdal kópiu referátu o porade technických referentov pri ONV v Bratislave a správu o stavebníctve, takže mohla reakčná emigrácia rozširovať štvavú kampaň proti republike!

Takže všetci boli odsúdení za vlastizradu, môj otec preto, že „vraj“ sa o tomto dozvedel a neoznámil tieto veci ŠtB. Môj otec pracoval u jedného z obvinených ako účtovník, tak bol obvinený, aj keď nikdy o takýchto veciach nevedel. Otec uviedol, že jeho priznanie bolo vynútené psychickým a fyzickým nátlakom, na túto okolnosť poukázal už na hlavnom pojednávaní, kde svoju vinu poprel. Zdôraznil, že o žiadnej protištátnej organizácii nebol informovaný, nikdy sa nedopustil protištátnej činnosti a pokiaľ sa dostal do styku s jedným obvineným, stalo sa tak v súvislosti s dohodou, podľa ktorej môj otec vypomáhal s účtovnými prácami, spojenými s činnosťou súkromnej firmy toho obvineného. Nemôžem tu opisovať celý rehabilitačný rozsudok, ktorý bol spísaný na základe rehabilitačného súdu v r. 1969, tento konštatoval, že všetci obvinení v tejto veci boli spod obžaloby oslobodení a rehabilitovaní. V stručnosti som opísala, ako vtedy ľudí súdili, za čo a prečo!

Ale toto nebolo všetko! Maminka ostala bez práce s tromi malými deťmi, bez prostriedkov, odkázaná na pomoc rodičov, príbuzných a priateľov? Asi nie, lebo všetci sa báli, sused neveril susedovi, bola to zlá doba! Ale žiť ďalej bolo potrebné, zamestnala sa ako úradníčka v bratislavských mliekarniach, starší brat chodil do školy, najmladšia sestra do škôlky a mňa dala maminka svojej mame, teda mňa si zobrala stará mama ktorá vtedy bývala v Holíči.

Utrpenie však ešte zďaleka nekončilo! V jeden decembrový deň r. 1952 pred Vianocami, presne 2. 12. 1952, prišiel hrozný list, v ktorom nás vystaľovali z družstevného bytu na Vajnorskej ulici č. 11 a určili, že sa má vystaľovať kdesi na maďarské hranice, do Novej Vsi, okres Modrý Kameň. Vtedy nevedela, ani kde to je, ale musela sa podriaďiť, pretože nikoho nezaujímalo, ako bude s tromi deťmi žiť, kde vlastne? Že je to polozborená chalupa, nejaká osada, kde nie je ani škola, ani škôlka a ani práca pre ňu? Ako uživiť seba a deti?

Ale to veľaactených komunistických eštébakov nezaujímalo! V ten decembrový deň pristavili na Vajnorskej ulici nákladné auto a drží chlapi naložili všetko to málo, čo nám ostalo na nákladiak a odvážali. Všetko veľa toho nebolo, lebo už predtým všetko, čo malo nejakú cenu, odviezli, okrem postelí, skrine a kuchynského kredenca so stolom. Nás vtedy musela dať na chvíľu k rodičom, aby to mohla akosi správať, ani nevedela, kde to skončí. Tieto veci naložili na vlak. Moja maminka prišla s týmto nákladom na konečnú stanicu Šahy, kde vlak končil a ďalej to malo ísť zase nákladným autom až do tej Novej vsi. Lenže maminka už bola celkom vyčerpaná, tak odmietla a povedala že ostane v Šahách, kde si našla nakoniec prácu v Banskobystrických mliekarniach. V Šahách, samozrejme, musela pohľadať ubytovanie. Nakoniec sme bývali v polorozpadnutom dome, kdesi vo dvore za maštalami, kde bola v kuchyni len udupaná zem namiesto dlážky, v druhej miestnosti, keď pršalo, nám lialo na posteľ a prehánali sa tam myši. Len malá piecka na kúrenie a zohrievanie vody, aby sme sa mohli aspoň umyť. Neviem presne, koľko sme tam bývali ani ako sa to tam všetko obhospodarovalo, kde sa pralo? Veľa si z toho nepamätám, možno rok? Potom nám prideliť v mieste maminkinho pracoviska také malé bývanie, dve miestnosti, kde už bol aspoň elektrický sporák, ale nebol záchod ani voda. Záchod - búdka za domom a vodu sme si nosili vo vedrách z prevádzky mliekarne. Ale aspoň nezatekalo a bolo tam sucho. V jednej miestnosti sme žili, varili a písali si úlohy a v druhej sa spalo.

Maminka mala snahu sa aj presťahovať k rodičom, kde by bola aspoň so svojou rodinou, ale to bolo odmietnuté! Nepovolili jej to, pretože Holíč je blízko západných hraníc a aby náhodou nemohla emigrovať (s tromi deťmi?!). Taká odpoveď jej prišla! Takže musela v Šahách ostať a boli sme tam ešte aj keď sa otec vrátil z väzenia na konci roku 1956 s podlomeným zdravím. Keď sa chcel zamestnať ako účtovník, nikde ho nezamestnali, tak nastúpil ako robotník k melioráciám a chodil na týždeň preč z domu. Bývalého politického väzňa nikto nechcel zamestnať. Teda ďalej pokračovalo šikanovanie a perzekúcia, otec nikdy o tomto nechcel hovoriť, pretože sa bál aby sme my ako deti náhodou niekde niečo nepovedali. Hovoril, že oni ho stále sledujú. Maminka stále pracovala ako účtovníčka, niekedy si brala aj prácu navyše, aby viac zarobila.

Keď som dosiahla 14 rokov, teda končila mi povinná školská dochádzka, chcela som ísť na strednú školu, čo mi bolo odmietnuté, dokonca mi nechceli dať ani prihlášku! Že deti politických väzňov nemôžu študovať, majú ísť pracovať do továrne! Vtedy práve začínali 9. ročníky základnej školy, takže som pokračovala v Šahách. Keďže bola situácia taká, aká bola, že chcem ísť ďalej na strednú školu, tak sa maminka rozhodla, že sa odsťahujeme do Močidlían, čo je dedinka pri Holíči, kde moji starí rodičia za tých posledných 10 rokov postavili malý domček na pozemku ktorý moja stará mama mala ešte po svojich rodičoch. A pretože tu na Záhorí ľudia boli viac priateľskí aj voči mame, pretože ona odtiaľto pochádzala, podarilo sa mi začať nový školský rok na strednej ekonomickej škole v Skalici, čo bola predtým obchodná akadémia, kde kedysi chodila aj moja maminka. Bratovi sa tiež medzitým podarilo vyštudovať priemyslovku spojovú v Banskej Bystrici, aj keď mladšia sestra chcela ísť na strednú pedagogickú školu pre učiteľky materských škôl do Modry, tak bola prijatá. Napriek všetkým neprajníkom sme sa museli zo všetkého dostať, aj keď to bolo veľmi zlé a ťažké.

Nakoniec aj môj otec sa vypracoval z robotníka vrtnej súpravy na majstra a aj keď odišiel do dôchodku, mohol odísť so čtou, hlavne preto že bol v r. 1969 rehabilitovaný. Až do svojej smrti však stále niečo robil, aby sme sa mali lepšie. Nakoniec podľahol rakovine, ktorá nám ho zobrala vo veku 67 rokov.

Iste, tá doba zanechala na nás všetkých veľa zlých a nepríjemných spomienok, tá ťažká doba, ktorú sme pocítili na vlastnej koži, to nikomu neprajem a to si ani moje deti a vnuci ani nevedia

predstaviť, čo som ako malá prežila. Moja maminka sa snažila celý život, aby prekonala tú traumu, čo sa jej celkom nepodarilo a až do konca života mala strach, že ju prenasledujú eštébáci.

Nech sa nikdy nevráti taká doba! Rozdelila tisíce rodín, zobrala deťom otcov, živiteľov, niektorým aj mamy, ukradla lásku z detských duší! Keď na to spomínam, mám slzy v očiach a lásku, ktorú som postrádala v detstve, sa snažím odovzdávať dnes svojim deťom a hlavne vnúčatám!

Minulosť s okovami

Anton Radič

Jozef Kičura z Ľubotína, ako dôchodca sa motká okolo domu, záhrady, má dostatok voľného času. Keď príde poludnie, naobeduje sa v kruhu rodiny (teraz cez prázdniny je väčší ruch, prišli ľúbené vnúčatá), potom si prelistuje noviny – a znovu do dajakej práce. Vtedy vojdeme do dvora, vzbudíme pozornosť. Uvedomujeme si, máme povedať čo nás privádza do tohto domu. „Chcete, aby som vyrozprával, prečo som bol väznený?“ – pochopil Jozef Kičura. Hneď sme vedeli, že bude ochotný dať tejto vete viac obsahu. Dodnes ho mrzí, že istý občan rozchyroval, že si odpykával trest – ako vrah. Ani sa vtedy, keď prišiel domov, nenasrdil, nerozhorčoval, iba poznamenal: „Či sa už vôbec nehanbíš? Nabudúce si najprv dobre premysli, čo povieš“. Občan s umŕtveným rozumom uštipačne dodal: „To, čo si urobil proti nášmu ľudovodemokratickému štátu, je horšie ako vražda“.

Po vojne, ktorá rozpory riešila iba strelbou, ľudia túžili opäť žiť ako predtým – pokojne. Jozef Kičura s bezúhonnou minulosťou poskytoval záruky, že sa môže uplatniť ako príslušník Zboru národnej bezpečnosti. Ako to vlastne bolo, keď ho dočasne poslali z Košíc do Bratislavy? Akoby to bolo včera... na ulici stretol Michala Kočiša (spoznali sa v košickej vojenskej posádke), srdečne sa zvitáli, hoci sa nikdy nevedeli akosi pohovárať. Priateľ (bol tiež príslušníkom zboru národnej bezpečnosti) rozprával sebavedome: „Robotnícka trieda zvíťazila, inteligenciu treba zlikvidovať.“ Jozef Kičura nezaujal nijaké stanovisko, boli to predsa len priveľmi chú-

lostivé slová. Michal Kočiš sa zdržiaval u bratislavských príbuzných, kde sa zavše stretli, pri poháriku vína, kde napätie povolilo, kde sa dalo po práci odpočívať. Nevedelo sa, že byt je pod drobnohľadom Štátnej bezpečnosti.

A tak sa stalo, že práve vtedy, keď prišiel na návštevu brat Imrich Kočiš zo Svitú, do bytu hromotne vpadli policajti, aby nadhodili niekoľko otázok. Áno, bola to pasca. Všetkých pozatýkali – spomína Jozef Kičura – čo mu odňalo veselosť a s čím sa dodnes nevie zmieriť.

Na svete bola ďalšia protištátna skupina, údajne na čele s Imrichom Kočišom a dajakým Františkom Dinkom. Štátna prokuratúra v Bratislave mala už pozhrňané pochybné informácie, ako typickú nepravosť päťdesiatych rokov. Jozef Kičura obvinenie nemohol nasledovať rozumom, no po fyzickom útlaku musel ho podpísať. Hoci nič nevedel o tom, že špiónom (ani nechápal význam tohto slova) bol nápomocný, mal vyzradiť mená niektorých veliteľov, zadovážiť pečiatku či nevyplnené občianske preukazy.

Jozef Kičura počas troch týždňov v slovenskej metropole „spôsobil“ toľko zla, že dostal dvanásť rokov ťažkého žalára – toto rozhodnutie bolo od 12. apríla 1949 konečné a neodvolateľné.

Vinařice pri Kladne – tam začal robiť v uhoľnej bani ako otrok. Ale už o niekoľko týždňov začal s Františkom Herényim spriadať plány na útek. V cele, keď sa presvedčili, že ich nikto nemôže počúvať. „Ujdime odtiaľto, dvom to pôjde ľahšie“, - provokoval Jozef Kičura. Priateľ, ktorému spočiatku chýbala odvaha, sa napokon dal presvedčiť: „Ale kedy... hádam už zajtra? Odpoveď znela: „Nuž – zajtra!“

Každý väzeň má právo na útek, môže sa pri vhodnej príležitosti stratiť, ibaže... nesmú ho chytiť.

Na druhý deň, už sa zatmelo, väzni sa vracali zo šachty do oploteného tábora, prechádzali cez cestu... Jozef Kičura sa začal posmeľovať: utiecť! Musím utiecť! Vnútorne bol pripravený – teraz! Začal utekať po rovine, osvetlenej väzenskými reflektormi, podvedome vnímal, že nie je sám, pridala sa František Herényi. Akoby závodili v odvážnosti, na čele sa im objavili kvapky potu. Utekali ďalej, po strmine – tam už bola tma. Až vtedy zaznel výstrel. Dozorcovia si neskoro uvedomili svoju dobre platenú povinnosť, zmeraveli, akoby čakali na rozkaz. Väzni utekali ďalej, potkávali sa, padali... ale utekali. Potom kráčali pomalšie, obozretnejšie po oráčinách. V tom počuli motorky, uvideli svetlá, už ich začali stíhať. Skryli sa

v brázde. Počuli dozorcov: „Akoby sa prepadli pod zem, niet po nich ani chýru ani slychu“. Celú noc sa predierali lesom. Keď svitol nový deň, prišli k plotu, na tabuli si mohli prečítať, kde sú: Lány, letné sídlo prezidenta. Na niekoľko sekúnd aj strpli, videli vojakov, ktorí chránili pokoj tohto zámku. Do večera boli v spoľahlivom lesnom úkryte. S neprestajne striehnucimi očami a ušami. Najväčšmi zo všetkého potrebovali odpočinok, no nesmeli si ho dopriať. Postupovali ďalej... Znášali hlad, mali iba šípky a trnky. Stretli matku s dcérou. V úzkostlivom napätí sa začal rozvíjať rozhovor. Matka ich pozývala do chalupy, ponúkala jedlo. Zdvorilo odmietli, no dvadsať korún prijali. S občanom, ktorý hovoril nemecky, mali podobnú skúsenosť. František Herényi, ktorý obстойne ovládal nemčinu, mu naznačil, či nepredá kúsok chleba, pričom ukázal bankovku. Občan nadväzoval kontakty so zjavnou nedôverou (keďže nebol dostatok väzenských uniforiem, jeden mal nemeckú blúzu, druhý nemecké nohavice – ak ich zaodeli), no chlieb dal. Zadarmo. Po odpočinku išli ďalej, stále lesom. Pred osamoteným domom zastali. Z dverí vykukla gazdinka, zvedavá, prečo sa pes rozšteká. Začala sa vyzvedať, odkiaľ sú a kam idú. Netajili, že sú väzni, no mali to dajako dokázať. Jozef Kičura mal modlitebnú knižku s okrúhlou väzenskou pečiatkou. Ženu to zjavne uspokojilo, pozvala ich dnu ako kresťanka, usadila za prestretý stôl. Prostí ľudia, čo bývali na lazoch, ich prijali srdečne, ponúkli najlepšie potraviny, čo mali. Aj ustlané lôžko... No väzni dali prednosť tajni. Z ostrážitosti. Ráno ich lazníci lepšie zaodeli, popriali šťastnú cestu, dohovorili si aj heslo – topánka. Ak ho budú počuť v zahraničnom rozhlase, malo to znamenať, že úspešne prekročili prah kapitalistického sveta. Po niekoľkých hodinách natrafili na pohraničnú stráž, sledovali ju z úctyhodnej vzdialenosti. Asi štyristo metrov od hraníc. Ale videli aj iný, idylický obrázok: baču, psa, ovečky. Pes ich zavetril, pribehol, zúrivo šteká. Bača spozornel... zbadal utečencov. Prišiel celkom blízko, hovoril slovensky, prisľúbil pomoc, naozaj, pošle dajaké jedlo. Onedlho kráčala hore stráňou dievčina, dávala znamenie, že nesie obživu. Väzni urobili pohyb, akoby jej chceli ísť oproti, ale zostali stáť ako prikovaní. Dôvera sa im strašne vypomstila, zrazu boli obkľúčení, padli rovno do náruče pohraničníkom, ktorí sa sem prikradli. Osem dní a deväť nocí sa prebýjali lesom, aby ich zradil bača, ktorý hovoril ako oni, po slovensky.

Vrátili sa do väzenia, do Prahy, na Pankrác, čo bolo horšie ako smrť. Jozef Kičura neskrýva slzy v očiach, keď hovorí o následnom

krutom treste (za pokus o útek mu odňatie slobody predĺžili o dva roky), päť týždňov mal na nohách okovy. Reťaze a dvanásť kilogramov guľu. Najväčším utrpením bolo ísť na pätnásťminútovú prechádzku po dvore. Na guľu si musel priviazať špagát, postrkovať ju dopredu. Pripomínal elektrikára, ktorý s ozubenými chápadlami ide hore stĺpom. Do väzenského režimu mu zaradili dvanásť pôstnych dní – vtedy dostával iba vodu. Po odpykaní trestu v samoväzbe bol v transportnej cele, to už vedel, že pôjde do leopoldovskej väznice. Tam dostal úsmevnú prezývku – legionár. Na rukáve musel mať prísťé znamienko zbeha, kúsok zelenej látky – akú nosievali legionári.

Ako bolo, ako nie, Jozef Kičura žil (výstižnejšie živoril) vo väzení veľa rokov – nie za vraždu, ani za nič horšie. Klement Gottwald a Antonín Zápotocký mu ako prezidenti nedali milosť. Až v roku 1960 bol politickým väzňom naklonený prezident Antonín Novotný, hoci to od neho najmenej očakávali. Jozef Kičura sa vrátil domov, do Lubotína, pracoval v Invalidnom družstve v Orlove, neskôr v Lubotíne.

A keď teraz spokojne sedí oproti nám (utiahli sme sa do obývacej izby, aby nás nikto nevyrušoval), začíname pochybovať, či sa táto tragédia vôbec mohla stať.

Prevzaté z Lubovnianskych novín z augusta 1990

Jozef Revický

Valéria Lendáková

Môj otec Jozef Revický sa narodil v roku 1266 v rodine nemec-kých prisťahovalcov – mantákov, ktorí sa do oblasti Medzeva, ktorý založili, prisťahovali niekedy v roku 1269 na základe pozvania uhorského kráľa Bela IV a to za účelom spriemyselnovania tejto oblasti, ako aj zaľudňovania tejto oblasti, ktorá bola po mongolských vpádoch vyľudnená. Ľudia, ktorí prišli do tejto oblasti, boli väčšinou baníci a neskôr spracovatelia železa, výrobcovia náradia (sekery, motyky a pod.) – kováči - hámorníci. Do takejto rodiny hámorníka sa narodil aj môj otec ako druhé najmladšie zo štyroch detí a podľa tradície v rodine už ako ani nie pätnásťročný začal pracovať ako

kováč – háorník. Pre dokreslenie uvádzam, že hámor je kováčska dielňa, kde je pri kovaní využívaný vodný pohon (ako v mlyne) s prevodom na veľké kladivo. Takýchto hámorov bolo v Medzev údajne okolo 150.

Mantáci si takto našli novú domovinu a tých pár, ktorí ešte žijú, sú tu doma ešte aj dnes.

Prečo to všetko uvádzam? Chcem tým ozrejiť jeden paradox z obdobia konca druhej svetovej vojny, a síce tú skutočnosť, že pri ústupe nemeckej armády sa medzevskí mantáci skrývali pred ustupujúcim nemeckým vojskom, ktoré ich chcelo ako Nemcov „zobrať“ domov do Nemecka. Skrývali sa z dôvodu, že práve Medzev bol už po stáročia ich domovinou. Z rovnakého dôvodu sa skrývali aj pred Červenou armádou, pretože táto ich chcela ako „fašistov“ zase odvliecť na nútené práce. Medzi takéto osoby, bolo ich z Medzeva okolo 180, ktoré to šťastie nemali a boli odvedené na nútené práce, patrila aj môj otec.

Niekedy v januári 1945 sústreďovali v Medzeve mantákov pod zámienkou nútených prác, ktoré sa budú vykonávať v okolí, malo sa jednať opravu mostov a ciest. Museli sa naplniť určité počty osôb, keďže otcovi otec nebol práve doma pri spisovaní osôb určených na nútené práce, tak bolo otcovi povedané, že niekto musí z rodiny na tieto nútené práce ísť a bolo mu povedané, že pôjde on alebo jeho otec (môj dedo) a tak sa rozhodol na tieto práce ísť môj otec, ktorý k tomu bol donútený ani ako nie osemnásťročný mladý „fašista“ – doplatil na to, že bol manták. Otec sa rozhodol pre tento krok aj z toho dôvodu, že si uvedomoval, že jeho otec sa dokáže lepšie postarať o rodinu, ktorá zostane v Medzeve.

Osoby určené k odvedeniu boli sústreďované v sále kultúrneho domu a to aj pod zámienkou konania nejakej schôdze, pretože ich bolo málo, tak išli ešte po domoch hľadať ďalšie osoby, aby naplnili plánovaný počet a takto sa do sály dostal aj môj otec. Títo ľudia boli odvezení do Košíc na železničnú stanicu, kde boli umiestňovaní do

Jozef Revický

vagónov, určených na prepravu dobytká a v takýchto neľudských podmienkach boli ďalej prevážaní až do gulagov v ZSSR. Otec spomína, že počas prepravy zomrela aj jedná mladá dievčina z Medzeva, ktorá počas prepravy dostala menzes, bola len ľahko oblečená. Na rozkaz ju museli vyzliecť zo šiat a telo jednoducho vyhodiť z vagóna. To sa dialo aj s ostatnými osobami, ktoré počas prepravy zomreli. Počas prepravy sa o nich nestarali, zastávky neboli časté a preto potrebu (močenie) vykonávali vo vagónoch. Stávalo sa, že keď nemali čo piť a smäd bol nevydržateľný tak olizovali aj cencúle z miest, kde močili.

Otec bol umiestnený aj so svojím kamarátom Matejom Sedlákom v bani v Donbase. Začiatky boli veľmi ťažké, žili v drevených barakoch v neľudských podmienkach, v zime, zavšivavení a hladní. Spomína, že nikdy nezabudne na bitku, ktorú dostal aj s kamarátom Matejom Sedlákom od ruského vojaka a to len preto, lebo ako mladí hladní chlapci si na poli odtrhli kukuricu a tú jedli od hladu surovú. Neskôr bol zaradený za trest do skupiny, ktorá pochovávala zomrelých odvečených Túto činnosť vykonávali v noci, keď telá zomretých vyvážali na haldy.

Prikázané to mali robiť v noci z toho dôvodu, že telá boli takto v noci počas prebiehajúcej ťažby až do rána zasypané vyvázanou hlušinou z bane. Cez deň boli nebožtíci uložení v jednom baraku a v dôsledku toho sa stávalo, že pri „pochovávaní“, pri vysypaní z vozíka zamrznuté telo nebožtíka stálo a prítomní strážiaci ruskí vojaci neumožnili s telom dôstojnejšiu manipuláciu a tak môj otec sa snažil sotiť do takého nebožtíka, aby jeho telo pri zasypávaní hlušinou bolo uložené aspoň ako tak vodorovne.

Otcovi pomohlo skrátiť pobyt v gulagu zranenie, ktoré tam utril, Rozmliaždilo mu palec na ruke a ktosi mu povedal, že si má do toho sypať cukor, toto aj napriek tomu, že cukor bol vzácny ako diamanty, robil. Ruka sa mu tak zapálila, že ho ako neperspektívneho „odpísali“ a poslali domov asi po roku pobyte v gulagu. Vďaka Bohu sa z tohto zranenia vystrábil. Po návrate domov až do odchodu do penzie pracoval ako kováč. Po rokoch sa mu po roku 1989 dostalo aj zadosťučinenie za jeho nezákonné odvečenie do gulagu na Donbase v ZSSR. Otec sa neskôr od svojich navrátiťších súputníkov z gulagu, ktorí tam strávili aj niekoľko rokov dozvedel, že najhorší, kritický bol prvý rok v strávený v gulagu. Môj otec veľmi nerád hovoril o „dovolenke“ v ZSSR, určite tam zažil viac ako nám povedal z dôvodu, že nás chcel ušetriť od preživších hrôz.

Jozef Polák

Vojtech Polák

Jozef Polák sa narodil 5. 5. 1922 v Svätuší (dnes časť obce Podhájska), bol ženatý s Máriou, rod. Šuchalovou, mal dve deti a zomrel 8. 2. 2005. Jeho otec bol zavraždený v roku 1947 po víťazstve Demokratickej strany v súvislosti s voľbou richtára.

Svoj životopis napísal na KV ŠtB v Prešove nasledovne: „Pochádzam z bohatej roľníckej rodiny a bolo nás 4 súrodenci, z ktorých jeden zomrel. Po skončení ľudovej školy išiel som na meštianku do Levíc, kde som ukončil aj meštianku v roku 1936. Po vychodení meštianskej školy išiel som na odbornú hospodársku školu do Zlatých Moraviec, kde som sa zdržal až do roku 1938. Po absolvovaní odbornej školy som pracoval u svojich rodičov na poľnohospodárstve až do nastúpenia vojenskej prezenčnej služby, do roku 1943. Po príchode z vojenskej prezenčnej služby zase som pracoval u svojich rodičov na poľnohospodárstve až do roku 1947. V roku 1947 som bol zamestnaný u Roľníckeho dobytárskeho družstva v Nových Zámkoch až do roku 1948, kedy som dobrovoľne vystúpil z tohto zamestnania a zase som ďalej pracoval na hospodárstve až do roku 1951, kedy som dal svoj celý majetok dobrovoľne do JRD, nakoľko som nepostačil pracovať na tom a išiel pracovať do ťažkého strojárstva v Leviciach. Po oslobodení v roku 1945 až do februárových udalostí som bol organizovaný v DS strane, kde som zastával funkciu miestneho tajomníka v našej obci“

O jeho uväznení píše František Mikloško v knihe Nebudete ich môcť rozvrátiť: „Na začiatku 50. rokov to bol mladý, ženatý muž s dvoma deťmi. Vtedy prišiel za ním jeho priateľ s jedným neznámym človekom, či by si u neho nemohli nechať zabalenú škatuľu s vysieľacou. Polák súhlasil. O nejaký čas prišiel ten druhý, neznámy, a škatuľu si vzal. A jedného krásneho dňa prišla k Polákovcom Štátna bezpečnosť a v celom dome urobila domovú prehliadku. Nič nenašla, ale Poláka aj tak zatkla a vzala do vyšetrovacej väzby v Prešove, ktorá trvala vyše roka. Za ten čas mal možnosť priznať sa k rozsiahlej špiónážnej činnosti. Keď sa nepriznával, lebo sa ani nemal k čomu, vyšetrovateľ končieval výsluch slovami: „Nebudeš hovoriť? Pôjdeš hniť!“ A poslal ho do podzemnej cely, medzi potkany, do vlhka, zimy

a samoty. Po roku vyšetrovacej väzby bol postavený na čelo protištátnej skupiny a odsúdený na 13 rokov väzenia. Po súde sa dostal do ilavskej väznice. Raz prišiel na celu nejaký Rus. Obzeral si chlapov, chodil od jedného k druhému, a keď zastal pred Polákom, začal ho ohmatávať, či má dobré kosti. Nakoniec mu po rusky povedal: „Dobrý chlap, pôjdeš do Jáchymova.“ A tak putoval do Jáchymova, kde strávil dlhé roky svojho najlepšieho života. Doma zostala žena s dvoma deťmi, ktoré nechcel nik zobrať do zamestnania a ktorá často nevedela, čo dá na druhý deň deťom jesť. Pán Polák vydržal vo väzení 9 rokov, hoci tam bol pre nič. Vydržal, pretože vedel, že je nevinný, a že moc, ktorá ho tam drží, je bezprávná.“

Z opačného pohľadu udalosť opísal bývalý I. tajomník OV KSS v Nových Zámkoch Albert Čuba v knihe Spoveď: „Reakcia a nepriatelia však nedali pokoj. Trápilo ich, keď videli úspechy, dosahované v poľnohospodárstve i v priemysle. Vysielali k nám emigrantov, ktorí tu mali organizovať tichý odboj vo forme poškodzovania majetku družstiev a páchať zlo, kde sa dalo. Na hranici chytili agenta, ktorý sa vracal z ČSR. Z prinútenia sa priznal, čo u nás robil. Že bol na Senči (Svātuša) u jedného bývalého bohatého gazdu, ktorého získal ako agenta. Meno nevedel, ale vedel, že majú železnú bránu, na dvore morušu a psa čuvača. Nechal uňho vysielacku, s ktorou ho naučila pracovať a majú dohodnuté ďalšie spojenia. Chlapom z ŠtB z Nitry nedalo veľa práce, aby našli na Senči majiteľa vysielacky. Bol to syn zavraždeného Jánoša, volal sa Jožko. Zasadol súd v Prešove, lebo väčšia časť sprisahancov bola z východu a Jožko dostal desať rokov väzenia. Poslali ho do Jáchymova na ťažbu uránu pre potreby štátu, ktorému chcel škodiť. Jeho žena musela ísť do práce, lebo nepriateľom režimu sa dôchodky nedávali.“

*Jozef Polák - portrét od spoluväzňa
Antona Nemca z roku 1954*

V obžalobe sa píše: „Ako dedinský boháč a stúpenec kapitalistického spoločenského systému nenávidel naše ľudovodemokratické štátne zriadenie a usiloval o jeho zničenie. Vyhľadával možnosti zapojiť sa do nejakej protištátnej činnosti. Príležitosť k tomu sa mu naskytla v novembri 1950, kedy sa prostredníctvom Jozefa Štefánika stretol vo svojom byte vo Svätuši so Štefanom Krajgerom. Dozvedel sa, že Štefan Krajger je agentom nepriateľskej špionážnej služby a že bol do ČSR vyslaný prevádzať špionáž pre západné kapitalistické mocnosti. V máji roku 1951 stretol sa vo svojom byte opäť so Štefanom Krajgerom, ktorý ho podrobne oboznámil o prevádzanej špionážnej činnosti. Poskytoval mu vo svojom dome po dobu 3 dní úkryt a stravu a prevzal od Štefana Krajgera jednu vysielaciu, o ktorej vedel, že Štefan Krajger prostredníctvom nej podáva do nepriateľskej cudziny špionážne správy. Dohodol sa so Štefanom Krajgerom, že vysielaciu bude ukrývať a že ju vydá len tomu, kto sa bude u neho hlásiť pod ujednaným heslom. Predmetnú vysielaciu ukrýval po dobu asi jedného týždňa a podľa dohovoreného hesla ju vydal Mikulášovi Krajgerovi ml.“

O ďalšom osude Jozefa Poláka informuje výpis z archívneho materiálu na jeho osobu z KS SNB – Správa Štátnej bezpečnosti, oddelenie Nové Zámky: „Menovaný bol v roku 1952 odsúdený na 13 rokov odňatia slobody pre špionáž v prospech anglickej rozviedky IS. V období rokov 1956-1959 menovaný sa vyskytol v materiáloch KDS ako jeden z aktívnych odsúdených, ktorí vyhľadávali nedovolené spojenie s osobami na slobode, s cieľom napojiť sa na cirkevných činiteľov vo Vatikáne. Táto skupina sa zameriavala na propagáciu náboženskej ideológie a získavania širšej členskej základne medzi odsúdenými, pre prípadný zvrat nášho zriadenia. Vymeraný trest si Polák Jozef odpykal v NPT Příbram. Po čiastočnom odpykaní trestu bol v roku 1960 prepustený z výkonu trestu na slobodu a to na základe udelenia amnestie prezidentom republiky. Po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody menovaný začal pracovať na JRD v obci Podhájska ako robotník u stavebnej skupiny. Nakoľko v práci dosahoval dobré výsledky, bol v roku 1964 vedením JRD poverený viesť komplexne mechanizovanú brigádu na miestnom JRD. V roku 1968 sa menovaný zaujímal a podnikal kroky na svoju rehabilitáciu, s cieľom získať od štátu finančnú úhradu za odpykanie trestu odňatia slobody pre styk s agentom CIC, nakoľko trest, ktorý mu bol udelený vo výške 13 rokov odňatia slo-

body, považuje za neprimeraný a vysoký. Inak Polák v mieste bydliska dôverné styky nevyhľadáva ani neudržiava. Mimo zamestnania sa s nikým nestýka a svoj voľný čas trávi v kruhu svojej rodiny. Nezúčastňuje sa žiadnych kultúrnych podujatí a vyhýba sa spoločnosti. Politické názory neprejavuje v žiadnom smere. V týchto otázkach je príliš zdržanlivý. Je dosť nábožensky založený a spoločne so svojou rodinou navštevuje všetky bohoslužby.“

Prihovor k roku 1948 pri Edukačnej kocke v Šintave

Alica Šuláková

Okrem obetí, ktoré je možno vyčísliť, sú tu tisíce obetí, ktoré k obetiam vo väzniciach patrili: manželky, maloleté deti, matky, otcovia, bratia, sestry. Všetci títo nielenže veľakrát nevedeli, kde sa ich blízki odrazu podeli a ešte následne museli prijímať nechcené návštevy ŠtB-akov v dlhých kožených kabátoch (dodnes mám zimomriavky, keď taký kabát vidím). Manželky s maloletými deťmi nemali žiaden príjem, kým boli otcovia vo vyšetrovacej väzbe. Môžem vám to aj osobne dosvedčiť. Som dcéra politického väzňa Antona Šuláka. Nemala som ešte šesť rokov, sestra Marienka mala štyri roky, keď tatu zatvorili. Rodičia prišli o najkrajšie roky svojho života. Takmer celý život prežili iba ako občania tretej kategórie. Keď nám „tátika“ uväznili, márne sme čakali, že príde domov. Neprišiel v jeden zimný februárový deň v roku 1953. Bolo to v Čiernom Balogu, kde

bol už ako nepohodlný preložený z polície v Bratislave. Bol veliteľom žandárskej stanice, pričom „klal oči“ súdruhom, keď v nedeľu čo nedeľu kráčal v uniforme s celou rodinou na omšu. Už bolo treba iba nájsť zámienku ako ho dostať. Zámienkou bolo, že nezatkol študentov, ktorí naleteli agentom ŠtB na ich spravodajskú hru. Chlapci informovali o tom tatu, lebo mu dôverovali. On ich varoval, že je to pasca, aby sa s tými ľuďmi nespoločovali, ale oni mladí, dôverčiví ešte aj tatu vychválili, že je to dobrý človek, že mu môžu veriť. A už to bolo! Zavreli aj chlapcov aj tatu. Otec prešiel väznice: Banská Bystrica, Ilava, Leopoldov, Bratislava, Praha – Pankrác, kde bol dva roky vo vyšetrovacej väzbe. Tu vďaka „starostlivosti“ súdruhov sa zmenil zo 130 kg chlapa na muža vážiaceho 45 kg. Pretože vo vyšetrovacej väzbe sa nepracovalo (iba mučilo) mama nedostávala žiadne peniaze. Aby nás uživila, robila aj s krompáčom pri rúbaní kameňa v Čiernom Balogu. Po prepustení z väznice sme museli ešte splácať súdne trovy za tatov „blahobyť“ na Pankráci. Nakoniec skončil v Jáchymove. Počas svojej „púte“ po československých väzniciach stretol veľa vzácných ľudí, ktorí svojou charizmou pomáhali spolutrpiacim väzňom nielen znášať krivdy, ale dokonca aj duchovne rásť. Okrem iných, ktorých takto stretol to boli: blahoslavený biskup Vasil' Hopko, blahoslavený biskup Peter Pavol Gojdič, biskup Ján Vojtaššák, salezián Anton Srholec, s ktorým zostali priateľmi až do smrti. Tatovi, ako príslušníkovi ozbrojených zločiek, hrozil najvyšší trest za velezradu – smrť obesením. Bol súdený Najvyšším vojenským súdom v Prahe. Tu sa udiala veľmi zvláštna vec. Obhajca pridelený tatovi ho vyzval, aby povedal niečo na svoju obhajobu. A tato začal: „Keď som bol malý chlapec, moja mama ma vodievali so sebou do Serede na trh (rodičom sa onikalo). Pod mostom pri Váhu robili chlapci všelijaké neplechty. Mama mi povedali: „Pozri Tóni ako robia zle, to sú komunisti“. A toho sa chytil obhajca, aby už nežiadali smrť, ale šancu na nápravu, aby väzeň poznal, že nie sú až takí zlí. Dostal „iba“ 10 rokov. V roku 1960 sa uvoľnili pomery a tak aj v Československu bola udelená amnestia politickým väzňom. Konečne po ôsmich rokoch sa nám tato vrátil domov. Boli to veru dlhé a kruté roky. A z maličkých detí, ktoré sa tatíkovi liepali po kolenách pred uväznením, boli pubertiačky. Ale po prepustení nebolo všetko, ako by malo byť. Práca najpodradnejšia, mzda prinízka a z nej splátky za vyšetrovaciu väzbu, zdravie obidvoch rodičov podlomené. Väznice sa vyprázdnil, ale politickí

väzni a ich rodiny boli stále neplnoprávni občania. Až v roku 1968 boli morálne rehabilitovaní a až v 90-tych rokoch – po novembri 1989 – boli plne rehabilitovaní. Načase! Životy fuč. Všetko sme prekonali, ako rodina sme zostali spolu (počas väzenia komunisti deptali manželky, aby sa rozviedli, že im bude lepšie). Vďaka Pánu Bohu za všetku tú silu, ktorú nám dal. Skutočne vďaka.

(odznelo 18. 11. 2019)

Roky 1950 – 1960 v Popudinských Močidl'anoch

Bernardína Sprušanská

Komunisti v roku 1950 nasadili do našej malej dediny na sedliakov istého Jozefa Ďuráka z Bratislavy. Ten presviedčal sedliakov, aby išli do JRD. Náš otec ako prvý rozbil schôdzu. Ani ďalší dobrí sedliaci nechceli ísť do družstva. Nasadili na nich ŠtB-áka. Ten sa predstavoval ako nešťastný človek, že nemá čo jesť a tak mu každý dal nejaký ten peniaz na stravu. A ich osud bol spečatený.

Ako prvého, v máji 1951 zatvorili nášho otca. V júni Pavla Brdečku a v júli Václava Gádošího. Títo traja ľudia boli výstrahou pre celú dedinu. Keď ostatní nechceli ísť do JRD, spýtali sa ich, či chcú dopadnúť ako títo traja gazdovia.

Vedľa nás v roku 1954 zamestnával sused mäsiar Alexander Fischer osem ľudí. Dobré sa mu darilo. Mal nové a vybudované dielne aj ubytovne pre zamestnancov. Bol vynikajúci mäsiar. Jedného dňa ho zobrali. Bez súdu. Manželku a päť detí nechali bez prostriedkov. Bolo už po menovej reforme z roku 1953, počas ktorej prišiel o všetok majetok. Nasťahovali k nemu mäso priemysel zo Senice. Z predajne si urobili sklad a z dvoch izieb kancelárie. Ženu s piatimi deťmi nechali bývať v dvoch izbách a kuchyni. Po troch mesiacoch suseda prepustili. Mal šťastie, že ho nechali pracovať ako vodiča a rozvážať tovar z mäsového priemyslu. V roku 1953 zatvorili bez súdu Imricha Sprušanského z Močidlían. Bol to veľký sedliak, mal pätnásť hektárov zeme. Všetko z domu mu vyviezli. Všetko do zrnka. Do domu mu nasťahovali okrskára. On po príchode z basy musel s rodinou bývať v kuchyni a komore. Bolo ich sedem.

Ned'aleko nášho domu stával v roku 1955 nový mlyn. Mlynárom bol Lukáš Belunek a jeho žena Jozefína. Našili na nich, že prechovávajú zlato, že ho majú zakopané v zemi. Prekopali im celý pozemok ale nenašli nič. Pán Belunek bol odsúdený na jedenásť rokov a jeho žena na osem. Samozrejme im celý majetok skonfiškovali. Ich syn Jozef musel ako pätnásť ročný bývať u svojich krstných rodičov. Keď mal osemnásť, odišiel z dediny. Keď niekedy prišiel, vždy sa zastavil aj u nás. Po návrate z väzenia nemala pani Belunková kde bývať. V ich dome pri mlyne býval okrsár. Vyčistila a vymaľovala si chliev po ošipaných. Tam bývala. Dost' často k nám chodievala na besedu, porozprávať sa.

Z našej dediny bol aj jezuitský bohoslovec Rajmund Ondruš. Po likvidácii všetkých kláštorov po tzv. Barbarskej noci musel Rajko, ako sme mu hovorili, na vojnu. Išiel k PTP-ákovi. Po jeho príchode z vojny sme spolu chodili každé ráno do Skalice. Ja do učenia a neskôr do práce, on do zamestnania v potravinárskom podniku ZDROJ. Tam bol až do roku 1968. Potom odišiel do Ríma, doštudoval tam a bol vysvätený za kňaza. Vrátil sa až po roku 1989. Počas celého jeho pobytu v Ríme sme ho počúvali na rozhlasovej stanici Vatikán, na ktorej vysielal v slovenčine. Po jeho návrate v roku 1989 mal u nás primície. Bola som pozvaná lebo sme boli dobrí priatelia. Mám od neho aj pamiatku, posvätil mi krížik, ktorý ešte stále nosím (okrem Rajmunda Ondruša boli z obce v PTP aj Alexander Tokoš a František Rajčák). Takto v krátkosti sú opísané 50. roky minulého storočia v našej dedine.

Odsúdení: Žimka Štefan 20 rokov, Brdečka Pavol 8 rokov, Gádoší Václav 11 rokov, Belunek Lukáš 11 rokov, Belunková Jozefína 8 rokov, Fischer Alexander 3 mesiace (bez súdu), Sprušanský Imrich 3 mesiace (bez súdu),

Začo boli títo ľudia súdení? Zato, že mali svoj názor na svet? Zato, že pracovali, dreli ako mule, aby zveľadili svoj majetok? A súdili ich za vlastizradu. Bol to komunistický teror.

Keď pozerám na tie drevené baraky holokaustu a pozerám na jáchymovské a příbramské baraky komunizmu, hovorím si, že 50. roky minulého storočia boli druhý holokaust. Komunistický holokaust na všetkých schopných ľuďoch Československa.

Štefan Šilhár

Ivana Hečková

Pri prevzatí pamätného listu KPVS pred saleziánskym domom na Miletičovej v Bratislave.

Keď mu komunisti nedovolili byť kňazom, rozhodol sa, že to skúsi za hranicami Československa. Salezián don Štefan Šilhár ušiel v 50. rokoch pred totalitou do Talianska. Neváhal ilegálne prekročiť prísne strážené hranice, aby mohol slobodne vyznávať vieru a stať sa kňazom. Prešiel peši desiatky kilometrov, balansoval na vratkej hrane odhalenia a riskoval za iných.

„Prichádzajú mi na rozum talianske slová. Radšej by som s vami hovoril po taliansky,“ hovorí Štefan Šilhár, salezián, na úvod nášho stretnutia. Nemožno sa mu čudovať

– komunistické ťaženie proti cirkvi ho pred vyše polstoročím vyhnalo z vlasti a väčšinu života prežil v cudzine.

Príbeh Štefana Šilhára vypovedá o nezlomnosti a vytrvalosti človeka, ktorý sa postavil totalite a šiel za svojím snom napriek bezprostrednej hrozbe smrti. Vtedy ani nie dvadsaťročný mladík sa mohol vďaka úteku do talianskeho exilu naplno venovať tomu, čo by mu komunistická garnitúra v Československu nedovolila.

Salezián Štefan Šilhár zažil na vlastnej koži násilnú likvidáciu mužských reholí pod názvom Akcia K i neslávne známu barbarskú noc. V noci z 13. na 14. apríla 1950 sa nachádzal v saleziánskom ústave v Šaštíne, keď zrazu ktosi silno zabúchal na dvere rozľahlého

komplexu.

„Zaklopali a povedali, že treba súrne zaopatriť jedného zomierajúceho. Vrátnik im teda otvoril. Okamžite našich skríkli: „Ruky hore!“ približuje don Štefan Šilhár leš, vďaka ktorej sa asi dve desiatky príslušníkov Zboru národnej bezpečnosti dostali do vtedajšieho kláštora saleziánov v Šaštíne.

Budúci kňaz v tom čase tvrdo spal na izbe, ktorú obýval s asi dvadsiatkou ďalších rehoľníkov. Pokojná noc však trvala len do chvíle, kým žandári nevtrhli do izby a nerozsvietili svetlo. So samopalmi a puškami v rukách vyhnali mužov z postelí a zhromaždili ich v jednej miestnosti.

„Jeden odvážny chlapec sa ich spýtal, prečo prišli a či majú povolenie na vstup do súkromného domu. Odpovedali, že prišli zreformovať rehoľníkov. Vtedy ten chlapec zakríčal: „S puškami sa chodí reformovať!““ spomína don Štefan Šilhár na odvahu neznámeho mladého muža.

Komunisti sa v rámci Akcie K, ktorej cieľom bolo vymazať mužské rehole zo života i pamäte ľudí, rozhodli saleziánov dočasne ponechať v šaštínskom kláštore. Počas barbarskej noci priviezli do mesta ďalších viac ako tristo bratov z 13 domov z celého Slovenska.

Kláštorný komplex na Záhorí, ktorý v 18. storočí vybudovala rehoľa pavlínov, bol vďaka svojej kapacite ideálnym miestom na tzv. zberný tábor. Problémom však bola poloha. Šaštín patril k slávnym pútnickými miestami, kde stretávali tisíce veriacich na mariánskej púti, ktorej história siaha do 16. storočia.

Režim však nepotreboval svedkov, a preto hľadal odľahlejšiu lokalitu, kde by mohol bez neželanej pozornosti verejnosti realizovať svoje proticirkevné ťaženie. A tak sa už po dvoch týždňoch konal ďalší nočný presun. Rehoľníkov nahnali do autobusov a poslali smerom na východ.

„V každom autobuse boli dvaja esenbáci so samopalmi. Jeden sedel na dvojsedadle vedľa mňa. Samopal mal na kolenách a mieril ním na mňa. Stále sa mrvil. Báľ som sa, že zbraň vystrelí,“ spomína don Štefan Šilhár. Dodáva, že do poslednej chvíle netušil, kam ho aj s ďalšími bratmi vezú. Celú noc nedostali jesť ani piť.

Cieľovou stanicou bol zberný kláštor v Podolínci, z ktorého sa neskôr stal neslávne známy kárny kláštor s väzenským režimom. Saleziáni sa v odľahlej pohraničnej oblasti ocitli spolu s ďalšími rádmi. Don Štefan Šilhár sa pri spomienke na prvú noc za múrmi

podolínskeho kláštora pousmeje a z talóna vytiahne humornú prírodu: „Prišiel som do izby, no posteľ už boli plné. Dokonca tak, že dvaja spali na jednej. Povedali mi, nech idem spať medzi nich. Nakoniec som obišiel najlepšie, pretože som spal na mäkkom matraci, zatiaľ čo oni spali na tvrdej priečke.“

Zakrátko nasledoval ďalší presun. Tentoraz sa týkal rehoľníkov mladších ako 19 rokov, medzi ktorých patrila aj Štefan Šilhár. Ďalšou zastávkou bol kláštor v Kostolnej pri Trenčíne, nazývaný aj preškoľovací. V duchu komunistickej ideológie sa tu súdruhovia snažili veriacich prevychovať. Nepodarilo sa, a tak ich prepustili do civilu.

Mladý Štefan Šilhár si začal uvedomovať, že jeho cesta ku kňazstvu narazila v Československu na neprekonateľnú prekážku – nenávisť komunistov a ich premyslenú snahu eliminovať cirkev. V jeho hlave sa tak začal rodiť plán úteku do Talianska – rodnej krajiny zakladateľa saleziánov svätého Jána Bosca.

Štefan Šilhár sa dozvedel, že jeden salezián organizuje útek s pomocou dvoch civilných prevádzáčov. Tí si od každého vypýtali po päťtisíc korún, čo bola na tie časy, keď väčšina ľudí nezarobila ani tisícku, nepredstaviteľná suma. Štefanova mama by ako samoživiteľka také peniaze nikdy nezohnala. Mladému rehoľníkovi pomohol ďalší salezián – don Štefan Sandtner, ktorého komunisti neskôr odsúdili vo vykonštruovanom procese na 15 rokov za vlastizradu. V septembri 1951, po zaplatení kaucie, sa mali všetci záujemcovia o útek stretnúť na hraniciach s Rakúskom. Prevádzачi sa však nedostavili a odchod sa nekonal. Bez vodcov sa skupina bála vydať do neznáma. Don Štefan Šilhár sa však nevzdal myšlienky opustiť Československo. Druhý pokus uskutočnil už v októbri 1951. Skupina sa mala stretnúť v Šaštíne. Doraziť musel každý sám, aby nevzbudili pozornosť. „Každý si mal kúpiť lístok na inú stanicu. Bolo nás asi 15 vrátane jedného chlapca a dvoch žien.“

Prvú noc prespali na povale stodoly v Šaštíne, kde ich prekvapila hliadka. Skupina prečkala nevítanú návštevu v podkroví. Príslušníci ZNB si, našťastie, nikoho nevšimli. Zaťažkávajúca skúška prišla počas ďalšej noci. Skupina sa musela dostať do Rakúska. Keďže štátnu hranicu predstavovala rieka Morava, neostávalo im iné, ako sa na nafukovacích člnoch preplaviť na druhý breh. Síce v chladnej októbrovej vode a bez vesiel, no nakoniec úspešne. Utečenci zdolali chladnú rieku a dostali sa do Rakúska.

Rakúsko bolo po druhej svetovej vojne rozdelené na štyri okupačné zóny – sovietskú, americkú, britskú a francúzsku. Keďže hneď pri hraniciach s Československom sa nachádzala práve sovietska, utečenci museli byť obozretní. Na vlakovej stanici si kúpili rôzne lístky a dohodli sa, že všetci vystúpia vo Viedni. Hlavné mesto ležalo síce v sovietskej časti, no tiež bolo rozdelené na štyri zóny. „Vo vlaku sme boli rozsadení, nesmeli sme sa medzi sebou rozprávať. Vodca povedal, že objedná taxíky, ktoré nás zavezú k saleziánom vo Viedni,“ približuje Štefan to, ako sa dostali k rehoľníkom v americkom pásme, kde ich bratia pohostili a vypravili na ďalšiu náročnú etapu cesty – bolo treba nepozorovane prejsť cez sovietskú zónu vo Viedni.

Utečencom pomohla Šilhárova znalosť nemčiny. Skupina sa zrazu ocitla na poli, ktorého polovica bola sovietska a polovica americká. „Prechádzali sme okolo amerických vojakov. Chcel som odpútať pozornosť, a tak som sa ich po nemecky spýtal, či im nie je zima a či nechcú ísť domov. Ostatní z mojej skupiny vďaka tomu nepozorovane prešli,“ vysvetľuje Štefan, ako sa mu podarilo dostať všetkých do bezpečia.

Nasledovala cesta cez Rakúsko. Z pôvodnej 15-člennej skupiny zostalo sedem členov. Niektorí sa odpojili a išli po svojom. Zvyšok sa po zasnežených úbočiach Álp dostal pešo až do talianskej pohraničnej dediny Colle Isarco, kde utečencov zatkli.

Keď však ukázali príslušníkom talianskej polície pozývací list od turínskych saleziánov, zaviezli ich do Bolzana, kde im poskytli stravu aj peniaze na cestu do Turína. „Policajt v Bolzane povedal, že maturoval u saleziánov. Rovnako aj ich veliteľ,“ vysvetľuje don Štefan Šilhár.

Písal sa druhý december 1951. Posledných štyristo kilometrov prekonal vlakom. Cesta trvala celú noc. Keď slovenskí rehoľníci dorazili k turínskym saleziánom, pre Štefana Šilhára to bolo, akoby sa vrátil domov. Už v druhej polovici decembra sa Štefanovi podarilo nastúpiť na univerzitu. Na štúdium filozofie ho prijali, hoci sa už začal akademický rok. Po troch rokoch vedel plynule po taliansky. Po skončení štúdia v Turíne ho poslali na dvojročnú prax do francúzskeho mesta Loiret a v portfóliu mu pribudol ďalší jazyk – francúzština, ktorú neskôr vyučoval v Taliansku. V 60. rokoch sa vďaka štúdiu v britskom Oxforde zdokonalil v angličtine.

Štyri roky štúdia teológie sa prelínali s letnou pedagogickou praxou v Nemecku. Štefan Šilhár bol vysvätený za kňaza 1. júla 1959. „Tento rok som oslavoval 70 rokov od rehoľných sľubov a 60 rokov od vysviacky. Bola to veľká slávnosť.“

Na sklonku Pražskej jari v roku 1968 sa Štefan Šilhár vrátil späť do rodného Československa. Podarilo sa to len vďaka tomu, že režim uvoľnil opraty a časť komunistických politikov sa usilovala o reformu socializmu. „Mal som vatikánsky pas, a preto ma bez problémov pustili,“ vysvetľuje. Návštevu prerušila invázia vojsk Varšavskej zmluvy, ktoré vtrhli do Československa 21. augusta 1968. Štefan Šilhár vedel, že musí krajinu, kde na dvere klopala normalizácia, urýchlene opustiť. Na Šafárikovom námestí v Bratislave sa mu podarilo nastúpiť do talianskeho autobusu.

Po druhom odchode z Československa sa o návrat pred pádom železnej opony v roku 1989 už nepokúsil. V Taliansku pôsobil ako kňaz, neskôr sa venoval sprevádzaniu slovenských pútnikov v Ríme.

Dnes si užíva zaslúžený dôchodok. Pri spomienke na temné päťdesiate roky vyzdvihuje nielen obrovskú túžbu stať sa kňazom, ale i humor a nadhľad. Aj vďaka nim sa nezľakol, hoci za útek hrozila basa. „Moja mama mi vtedy povedala: ‚No tak ťa zatknú. Veď už ťa raz zavreli. Ešte aj v base budeš veselý.‘ Viete saleziáni sú všade veselí,“ uzatvára svoj príbeh s typickým úsmevom.

50. výročie kňazstva v Pezinku -
Cajle.

*(uverejňujeme pri príležitosti úmrtia dona Štefana Šilhára SDB)
Prevzaté z Aktuality.sk*

František Ivanko

Klára Ivanková

František Ivanko (10. 2. 1928 – 12. 4. 1997) počas prenasledovania Gréckokatolíckej cirkvi zažil ťažké a smutné časy. Po odvlčení z kňazského seminára v Prešove a rôznych transportoch sa dostal na Moravu, kde pracoval v podniku Moravostav. Boli to 3 roky a 4 mesiace ťažkej práce v PTP. Časopis Československý vojak o ňom napísal: „Jedním z nejlepších scraperistů v podniku je voják František Ivanko. Denně plní normu vysoko přes 200 procent. Od začátku ledna již vyškolil v obsluze scraperů tři soudruhy.“

Keď sa vrátil domov, bol oslabený, vyčerpaný telesne, ale i tak jeho túžbou bolo pokračovať v štúdiu teológií na Rímskokatolíckej Cyrilometodskej bohosloveckej fakulte v Bratislave, aby sa stal kňazom, aj keď len 10 minút a potom môže zomrieť. To bol jeho výrok.

Pán Boh mu dožičil viac rokov pracovať vo vinici Pánovej s veľkou láskou a ochotou. Dovolenku si zobral iba dvakrát za 19 rokov. Jedenkrát sme boli v Lurdoch a raz bol v Ríme. Často však zastupoval iných kňazov počas ich dovolenky.

Pred vysviackou pracoval v Chemko Strážske a to manuálne, lopatou a žiadal si povolenie na vízum do zahraničia. Nedostal ho, bolo mu napísané, že nemôže vycestovať do zahraničia, lebo je silne nábožensky založený.

Počas kňazskej služby raz povedal v kázni: „iba blázon povie: niet Boha“. Na druhý deň bol predvolaný na ONV, že také veci v kostole rozpráva. Manžel bol veľmi zbožný a spravodlivý. Mal problém vyučovať náboženstvo. Škola nechcela prijímať prihlášky od rodičov, iba minimálne, ale zato ich vyučoval viac privátne a málo v škole.

Keď konečne dostal povolenie na primičnú sv. omšu vďaka dekanovi Marinkovi z Humenného, mohol mať slávnostnú sv. omšu v rímskokatolíckom kostole v Topoľovke za prísnych politických podmienok. Nebolo dovolené fotografovať, preto nemáme žiadnu pamiatku.

Manžel pôsobil vo viacerých farnostiach, úradné hodiny neboli obmedzené, pracoval 24 hodín podľa potreby. Ku kňazstvu ho priviedol otec Cintala, pôsobiaci v Iňačovciach, tiež nás aj sobášil a bola nám nápomocná aj jeho manželka Margita.

Roky sa miňali a manžel, dobrý človek z dobrej rodiny, chorľavel. Zdravotný stav sa mu zhoršoval, telesne slabol, mal problémy s rakovinou prostaty. Bol operovaný v Košiciach, ale to nepomohlo. Podľa potreby chodieval do nemocnice v Michalovciach, kde aj zomrel. Pochovaný je na cintoríne v Topoľovke, kde ho pochoval biskupský vikár o. Peter Rusnák. Už 24 rokov žijem sama ako bezdetná vdova.

Novomanželia Ivankovci

Otto Vizner

**Mária Šimová, Ján Drahoš,
Jakub Vojt**

Obdobie, v ktorom žil náš nenápadný hrdina Otto Vizner, bolo zo spoločenského a politického pohľadu veľmi turbulentné. Následné zmeny po spoločenskom pohybe a s ním súvisiacimi premenami sa dotkli hlavne ľudí a ich slobody a aj nášho nenápadného hrdinu. Nástupu totalitného komunistického režimu, v ktorom Otto Vizner prežil podstatnú časť svojho života a pôsobenia, predchádzali nasledujúce historické etapy, ktoré sa dotkli života nášho hrdinu:

1. Prvá česko-slovenská republika (1918-1938)
2. Druhá česko-slovenská republika (1938-1939)
3. Druhá svetová vojna (1939-45)
4. Tretia česko-slovenská republika (1945-1948)
5. Obdobie vlády komunistov (1948-1989)

Prvú a druhú etapu môžeme prepojiť, lebo ovplyvňovali život nenápadného hrdinu hlavne hospodársky a spoločensky. V rokoch 1921-1923, Česko-slovenskú republiku, postihla 1. hospodárska kríza, čo sa prejavilo v zvyšovaní nezamestnanosti, hlade, biede. Vznikali tzv. hladové doliny - Gemer, Spiš, Pohronie. Hospodárska kríza, hlad bieda a hlavne medzivojnové obdobie mali veľký vplyv na život nášho hrdinu. Smrť otca, štyri roky po jeho narodení, mala práve následky hospodárskej krízy a medzivojnového obdobia. Otec zomrel v auguste 1924 na žalúdočné vredy a zdravotné následky vojny a zajatia. V rokoch 1929-1934 postihla krajinu 2. hospodárska kríza. Opačne, po vzniku ČSR sa zlepšila disciplína, vzdelanosť a zavedená bola 8-ročná dochádzka. Založená bola Univerzita Komenského v Bratislave (1919). Tretia etapa, 2.svetová vojna, ovplyvňovala ľudí v každom smere. V SNP sa Otto zúčastnil ako pracovník na Povereníctve školstva v Banskej Bystrici. V piatej etape – období komunistickej totality sa Otto dotkol hlavne zákaz vyučovať náboženstvo (1950) na školách 3. stupňa. Túto etapu poznačil radikalizmus totalitného komunistického režimu, ktorý nasledoval po druhej svetovej vojne v druhej polovici 20. storočia v sebe automaticky prinášal konflikt

Otto Vízner s rodinou

cirkvi a štátu. Nastupujúce politické sily odsúdili bývalý zažitý spoločenský a štátny poriadok, dokonca vzhľadom na revolučný charakter zmien, v zásadných otázkach popierali kontinuitu cirkevného občianskeho a majetkového práva. Ďalším aspektom tohto obdobia bola perzekúcia "štátu nevhodných" ľudí, ku ktorým patril aj Vízner. Štátne orgány ho obmedzovali v činnosti kňaza, odňali mu štátny súhlas pre Tatry. Zúčastnil sa piešťanskej konferencie a hlasoval za memorandum, navrhované Ruppeldtom, a tým prejavil negatívny vzťah k politickému daniu v republike.

Náš nenápadný hrdina sa narodil 6. júna 1920 v Ľubietovej ako tretie dieťa Ondreja Víznera (kováča) a Emílie (rod. Vidovej). Otto mal štyroch súrodencov, z ktorých však dvaja zomreli ešte počas prvej svetovej vojny. Ottov otec zomrel na žalúdočné vedy v auguste roku 1924, zdravotné následky vojny a zajatia. Emília, ovdovelá matka Otta a ďalších dvoch súrodencov, Zity a Ruda, sama vychovávala a živila tieto tri deti. Napriek komplikovanému rodinnému zázemiu sa Otto vzdelával, od cirkevnej ľudovej školy cez prvú triedu meštianky až po gymnázium Andreja Sládkoviča v Banskej Bystrici, v ktorom roku 1939 zmaturoval. Následne nastúpil na evanjelickú bohosloveckú fakultu v Bratislave, kde sa angažoval vo fakultnom spolku J.M. Hurbana, pri tvorbe časopisu „Evanjelický teológ“. Zaujímal sa hlavne o dejiny a filozofiu náboženstva. Štúdium ukončil v roku 1943 ako „bakalár teológie“. Vstúpil do cirkevnej služby ako kaplán, neskôr ho chytil ťažký

zápal pľúc, s chorobou zápasil asi tri mesiace, starali sa o neho cirkevníčky. Zúčastnil sa SNP ako pracovník na Povereníctve školstva v Banskej Bystrici. Po povstaní pracoval v Levoči, ako seniorálny kaplán v Necpaloch, kaplán v Prešove aj v Hanušovciach nad Topľou. Počas práce v zboroch stihol aj študovať, urobil si skúšky. V septembri 1946 nastúpil ako učiteľ katechéta na gymnázium v Turčianskom Svätom Martine. V roku 1947 sa Otto Vízner oženil s Vierou Rajniakovou narodenou 7.3.1925 v Hybiach, učiteľkou, dcérou kantora Ladislava Rajniaka v Spišskej Novej Vsi. Ottovi a Viere sa narodili dve deti: Viera a Peter. Otto Vízner zomrel 11. februára 1990 v Ľubietovej, počas čakania na autobus do Bystrice ho postihol ďalší ťažký infarkt. Bolo to krátko po tom, čo vo svojej rodnej obci a v miestnom evanjelickom kostole v Ľubietovej odbalil služby Božie. Pohreb bol 15. 2. 1990 v Banskej Bystrici.

V Martine začal v roku 1948 pracovať na preklade Symbolických kníh Evanjelickej cirkvi. Práca nebola ľahká, ale on pri nej vydržal. Pravdaže, neprevládla uňho iba akási osobná ješitnosť, ale najmä veľká láska a úcta k Symbolickým knihám. A aby boli na úrovni tieto poslovenčené Symbolické knihy, zvolal si odborníkov, ktorí komentovali jeho preklad, dopĺňali pripomienkami, aby to bolo naozaj na úrovni podľa všetkých predpokladov. Tak si pozval vynikajúceho dogmatika, farára Juraja Struhárika, takisto vynikajúceho evanjelického biskupa Vladimíra Pavla Čobrdu, ktorý bol výborným štylistom a s nimi prešiel celý preklad Symbolických kníh, niekoľko sto strán a aj tento preklad urobili a odobrili. Pritom ich zastihla Štátna bezpečnosť a z tejto akejsi poslednej redakcie textu urobili protištátnu činnosť a všetkých obžalovali. A z toho sa potom vytvorila skupina: biskup Ruppeltdt, biskup Čobrda, Struhárik, Vajdička, Vízner a keďže to robili na fare u sestry farárky Dariny Bancíkovej, bola do toho zahrnutá aj sestra Bancíková. Zvrat v Ottovom živote nastal, keď v septembri 1950 štát zakázal výučbu náboženstva na školách 3. stupňa. Stratil zamestnanie, vystaňovali ho z bytu školy. Cirkevný zbor mu poskytol provizórny byt v zborovom dome. V správe vedenia ÚV KSS o Evanjelickej cirkvi sa totiž už v októbri 1952 uvádzalo: „Provokácie Čobrdové organizuje a zabezpečuje farár Juráš, ktorého treba pre výstrahu na základe materiálu, ktorý má ŠtB, izolovať. Okrem Juráša treba zakročiť proti ďalším kňazom, najmä tým, ktorí zneužívajú svoje postavenie na štvavé a ohováračské reči proti opatreniam štátu.“

Otto Vízner

10.1.1953 mu štátne orgány mu odňali štátny súhlas pre Tatry, po odvolaní a dohadovaní dostal súhlas slúžiť v cirkevnom zbore v Kraskove. V Kraskove sa Ottovi a Viere narodila dcéra Jela. Po piatich rokoch ho preložili na Dačov Lom, kde dokončil preklad Symbolických kníh.

Krajská správa Ministerstva vnútra v Banskej Bystrici vydala dňa 13. februára 1962 rozkaz na zadržanie Otto Víznera a nariadila domovú prehliadku zadržaného. Otto Vízner v tom čase býval a pracoval v Dačovom Lome, po domovej prehliadke bol prevezený do vyšetrovacej väzby, začlenený do skupiny „Čobrda a spol“, ktorej členovia boli a následne boli súdení na Krajskom súde v Banskej Bystrici 15.-18.7.1962.

Z obžaloby vyberáme pasáž, ktorá podľa nás výstižne odzrkadľuje absurdnosť vtedajšieho režimu: „*Obžalovaný páchal podvratnú trestnú činnosť rozširovaním rôznych písomností politicky závadného obsahu: preklady, politicko-náboženské úvahy, prípravky na detské služby Božie, kázne a básne. Tieto dokumenty „v mnohých smeroch útočia proti základom našej republiky, obhajujú dokonca aj horúčkovoité zbrojenie imperialistických štátov, atómové zbrane nepovažujú za prostriedky hromadného ničenia, hanobia úsilie Sovietskeho zväzu o zachovanie svetového mieru, neopodstatnene kritizujú spoločenské javy v našom štáte, bojujú proti pokroku, na viacerých miestach označujú socialistické zriadenie za totalistický štát, snažia sa ovplyvňovať výchovu mládeže a konečne, zosmiešňujú naše štátne orgány. Obvinený Vízner spoločne s ďalšími duchovnými ev.a.v. na Slovensku s nepriateľským zameraním proti socialistickému spoločenskému*

a štátnemu zriadeniu vykonával podvratnú činnosť proti ČSSR, ako člen ilegálnej skupiny ev.a.v. duchovným rozmnožoval, prekladal najmä z cudzojazyčných literatúr písomnosti a tieto rozširoval.“ Súd odsúdil Víznera za trestný čin podvracania republiky podľa §79a ods.1 tr. zák. z r. 1950 v znení zákona 63/56 Zb. k trestu odňatia slobody v trvaní 14 mesiacov a podľa § 51 ods. 2 písmo/ tr. zák. z r. 1950 mu uložil vedľajší trest zákazu činnosti vo funkcii duchovného na päť rokov.

Vízner prostredníctvom svojho obhajcu Dr. Vladislava Vrba podal 28. 2. 1963 odvolanie. V tom čase pracoval ako závozník v Stredoslovenských pekárňach a cukrárňach vo Zvolene. Najvyšší súd rozsudkom 9 To 02/63 zo dňa 5.4.1963 odvolanie zamietal. V máji 1963 nastupuje Vízner spolu so Struhárikom výkon trestu v Banskej Bystrici, odkiaľ boli dopravení do Valdíc, kde pracuje v stavebnej skupine, v bižutérii a pri triedení ovocia. Okresný súd v Jičíne ho prepustil z väzenia 10. 10. 1963 na skúšobnú dobu dva roky. Členovia predsedníctva ÚV KSČ na svojom zasadnutí dňa 29. júna 1965 rozhodli, aby prezident cestou amnestie odpustil zvyšok trestu všetkým prepusteným duchovným. Krajský súd v Banskej Bystrici tak dňa 28.5.1965 Víznerovi oznamuje, že je účastný amnestie prezidenta republiky zo dňa 9.5.1965 a odpúšťa sa mu zvyšok trestu odňatia slobody 3 mesiace a 9 dní. Táto amnestia prezidenta neušla pozornosti dennej tlače. V. Michálková v článku V mene humanity, ktorý vyšiel v Rudom práve, hodnotila predovšetkým „veľkorysosť“ práve udelenej amnestie.

V roku 1968 po dlhých rokoch mlčania verejne, na konferencii ev. farárov prehovoril a povedal o svojom odsúdení, aj o odsúdení ostatných farárov, ktorí prešli utrpením väzenia: „nikto z nás netrpel pre mravné alebo cirkevné previnenia, naopak, odsúdení sme boli za svoju horlivú misijnú, cirkevnú, duchovnú činnosť. V tomto ohľade je náš štít čistý. Ak vám vraveli o nás niečo inšie, bolo to len preto, lebo chceli vás zastrašiť alebo odcudziť voči nám.“

Život rodiny v čase počas odsúdenia Otta Víznera a po návrate, keď nemohol vykonávať povolanie farára, nebol rozhodne jednoduchý. Manželku Vieru s tromi deťmi hmotne podporovali cirkevníci, rodina i niektorí bratia farári. V Dačovom Lome pracovala Viera ako lesná robotníčka, ale v novembri 1963 sa presťahovali do Banskej Bystrice. Viera vybavila družstevný byt zo svojej výplaty dedičstva. Otto pracoval vyše dvoch rokov ako robotník v Smrečine v Banskej Bystrici (triedil rezivo), potom pracoval v Stavebnom

bytovom družstve v Banskej Bystrici ako vedúci kancelárie, jeden rok ako plánovač v Stredoslovenských hydinárskych závodoch vo Zvolene. Odtiaľ ho pre rečové znalosti povolali do Družstevného obchodného a výrobného podniku vo Zvolene, kde mal na starosti devízové prostriedky a agendu.

Otto Vízner bol v prvom rade úprimne veriaci človek, húževnatý čitateľ a skúmateľ Božieho slova. Vysokovzdelaný teológ, najmä v odbore systematickej teológie. Podrobne poznal Lutherove spisy, teologické prúdy, ale aj slovenskú literatúru. Pracovitý, neprestajne sa zaujímajúci o stav Evanjelickej cirkvi na Slovensku i vo svete. Napriek tomu ho však vedenie cirkvi prísne izolovalo. Neuverejňovali jeho teologické články, úvahy v cirkevných časopisoch a nezaradili ho do cirkevnej služby, pretože jeho činnosť vnímali ako rozvratníctvo v cirkvi.

Dobre vedel, že Evanjelickej cirkvi na Slovensku chýbal slovenský preklad Symbolických kníh, o ktorých význame bol presvedčený. Po dôkladnom oboznámení sa so životným osudom nášho nenápadného hrdinu by sme si jeho životný odkaz dovolili sformulovať takto: *„V akejkoľvek dobe žite tak, aby ste nepoľavili v konaní dobrého diela, o ktorého správnosti ste presvedčení a to napriek vonkajším alebo vnútorným prekážkam, ktoré sa Vás budú snažiť odradiť“*

Pri skúmaní životného príbehu nášho nenápadného hrdinu sme zistili, že našu školu i nás osobne s ním spájajú rovnaké hodnoty. Motto našej školy je vyjadrené v tejto vete: „Aby v pravde a láske rástli v Kristovi v každom smere“ a myslíme si, že presne o to sa počas svojho života usiloval aj Otto Vízner. Vzdelaný a rozhladený teológ, pevne zakorenený v Božom slove, ktorý sa či už ako kňaz, učiteľ alebo civilný zamestnanec zo všetkých síl snažil, aby on sám i jeho ľudia v jeho okolí rástli vo viere, láske a nádeji. O to isté sa snažíme i my avšak s jedným zásadným rozdielom. My žijeme v demokratickom štáte, ktorý nie síce nie je ideálny, no rozhodne teraz nie sme pre praktizovanie viery, či chodenie do cirkevnej školy prenasledovaní a perzekvovaní tak ako v období komunistickej totality. Veríme, že aj vďaka poznaniu životného osudu Otta Víznera sa posilní naše odhodlanie nezabudnúť na odkaz nenápadných hrdinov obdobia neslobody a zároveň aktívne prispieť k tomu, aby sme ho už v budúcnosti nezažili, lebo *“národ, ktorý nepozná svoju minulosť je odsúdený prežiť ju znova”* (Szenkiewicz).

Studentská práca z projektu Nenápadní hrdinovia

Spravodajstvo KPVS

Trnava

Pri príležitosti 100. výročia narodenia tajne vysväteného biskupa Pavla Hnilicu SJ 30. 3. v Katedrále sv. Jána Krstiteľa v Trnave v priamom prenose celebraval sv. omšu trnavský arcibiskup Mons. Ján Orosch. V homílii sa prihovoriť P. Peter Šabo z Diela Ježiša Krista Veľkňaza.

Bratislava – Vajnory

70. výročie tretej výpravy blahoslaveného dona Titusa Zemana za hranice, ktorá sa skončila

uväznením väčšiny jej účastníkov, si KPVS a Saleziáni Don Bosca pripomenuli 9. 4. vo Farskom kostole Sedembolestnej Panny Márie v Bratislave – Vajnoroch pri neverejnej svätej omši v priamom prenose. Hlavným celebrantom bol don Pavol Grach SDB a kazateľom don Jozef Luscoň SDB. Na záver sa prihovorili za KPVS Peter Sandtner a za príbuzných Michal Radošínský. Sv. omša bola ukončená modlitbou za svätorečenie T. Zemana pri jeho relikviách v kostole.

Svätá omša pri príležitosti 70. výročia tretej výpravy blahoslaveného dona Titusa Zemana za hranice. Vajnory 9. 4. 2021

Banská Bystrica

Banskobystrická diecéza si pri sv. omši v priamom prenose Rádia Lumen 10. 4. v Katedrále sv. Františka Xaverského v Banskej Bystrici pripomenula 100. výročie narodenia tajne vysvätených biskupov – jezuitov Pavla Hnilicu a Petra Dubovského, ktorí sú spätí s touto diecézou. Hlavným celebrantom bol banskobystrický biskup Mons. Marián Chovanec a kazateľom

generálny vikár Mons. Branislav Koppal.

Bratislava

Dňa 12. 4. boli hosťami relácie Kontakty v Rádiu Slovensko podpredseda KPVS, poverený vedením, Branislav Borovský a historik ÚPN Patrik Dubovský, ktorí s redaktorkou Evou Sládkovou diskutovali na tému 71. výročia Akcie Kláštory.

Diskusia v Slovenskom rozhlase ne tému Akcie kláštory. 12. 4. 2021

Bratislava

KPVS si 71. výročie Akcie Kláštory pripomenula 13. 4. pri neverejnej sv. omši v Jezuitskom kostole Najsvätejšieho Spasiteľa v Bratislave, ktorej hlavným celebrantom bol P. Vlastimil Dufka SJ a koncelebrantmi P. Milan Hudaček SJ a P. Ladislav Šofranko SJ. V homílii sa pri-

hovoril M. Hudaček. Pri sv. omši spieval Róbert Mesároš, syn Milana Mesároša, ktorý bol tiež vyvezený z kláštora ako jezuitský novic. Na úvod sa v mene KPVS prihovril Peter Sandtner. Okrem hlavného výročia boli spomenuté aj 100. výročia narodenia významných tajne vysvätených jezuitov:

Svätá omša pri príležitosti Akcie K v Jezuitskom kostole Najsvätejšieho Spasiteľa v Bratislave, 13. 4. 2021

pátra Benjamína Martinského a biskupov Pavla Hnilicu a Petra Dubovského.

Skalka nad Váhom

Na záver biskupskej vysviacky nitrianskeho pomocného biskupa Mons. Petra Beňa 24. 4. bol pred pútnickým chrámom požehnaný pamätník pri príležitosti 100. výročia vysviacky prvých troch slovenských biskupov Jána Vojtaššáka, Karola Kmeťka a Mariána Blahu.

Ich reliéfy požehnali ich nástupcovia biskupi Ján Kuboš, Viliam Judák a Marián Chovanec.

Prešov

Dňa 28. 4. bola na budove PKO (Čierny orol) v Prešove odhalená pamätná tabuľa pri príležitosti 70. výročia konania tzv. Prešovského soboru, likvidácie Gréckokatolíckej cirkvi v Československu. Prítomní boli prešovský arcibiskup a metropolita Mons. Ján Babjak, predseda Prešovského samosprávneho kraja Milan Majerský, primátorka Mesta Prešov Andrea Turčanová a zástupcovia Prešovskej univerzity. Následne sa konalo medzinárodné vedecké kolokvium Prešovský sobor v roku 1950 na Gréckokatolíckej teologickej fakulte PU v Prešove.

Bratislava

Dňa 29. 4. Peter Sandtner v mene Predsedníctva KPVS navštívil poslankyňu Národnej rady SR Annu Andrejuvovú, aby jej podakoval za novelu zákona o príplatku k dôchodku bývalým politickým väzňom, ktorej bola predkladateľkou a zároveň ju informoval o vybavovaní si týchto príplatkov zo strany politických väzňov.

Pezinok

Pri príležitosti 105. výročia narodenia a 15. výročia úmrtia kňaza – saleziána, básnika a politického

ho väžňa dona Štefana Sandtnera SDB bola za neho 30. 4. obetovaná svätá omša vo Farskom kostole Nanebovzatia Panny Márie v Pezinku, ktorej hlavným celebrantom bol don Jozef Luscoň SDB a koncelebroval miestny farár Andrej Šottník. Na záver zarecitovala výber z poézie Š. Sandtnera Melánia Hájková. Počas sv. omše bola v kostole vystavená aj pamätná tabuľa, ktorá bola po skončení rekonštrukcie umiestnená späť na bytovku, v ktorej väčšinu života býval Š. Sandtner.

Svätá omša pri príležitosti 105. výročia narodenia a 15. výročia úmrtia kňaza – saleziána, básnika a politického väžňa dona Štefana Sandtnera SDB. Pezinok 30. 4. 2021

Nitra

Spoločnosť Božieho Slova a KPVS si 3. 5. v Misijnom dome Matky Božej na Kalvárii v Nitre pripomenuli 71. výročie Akcie Kláštory 2 – druhej vlny násilného vyvezenia rehoľníkov z kláštorov v noci z 3. na 4. 5. 1950. Program tvorila svätá omša, ktorej hlavným celebrantom bol provinciál SVD P. Pavol Kruták SVD a koncelebroval P. Tomáš Gerboc SVD. Na záver odznegli svedectvá dvoch bývalých príslušníkov PTP: Štefana Zamišku, ktorý bol ako novic SVD pred 71 rokmi vyvezený z Nitry – Kalvárie do Podolínce a Antona Paulecha, ktorý vyvezenie verbistov sledoval ako bohoslovec kňazského seminára v Nitre. Nasledovalo premietnutie troch dokumentárnych filmov

zo seriálu Barbarstvo moci, ktorých autorom je P. Tomáš Gerboc: o vyvezení rehoľníkov z kláštorov, o PTP a o stavbe Priehrady mládeže. Napokon prítomní zablahoželali k 90. narodeninám Emilovi Tomovi, ktorý bol pred 71 rokmi vyvezený z kláštora tešiteľov z Leviciach. Prítomní navštívili aj pútnický Farský kostol Nanebovzatia Panny Márie na Kalvárii, kde sa spolu s pátrom provinciálom pomodlili Loretánske litánie. Záverečná časť programu bola na cintoríne na Cabajskej ceste, kde sú pochovaní členovia Spoločnosti Božieho Slova a kde sa pomodlili desiatok sv. ruženca. Sviečky k pamätníku položili bývalý novic SVD Štefan Zamiška a vdova po bývalom bohoslovcovi SVD Mária Hlaváčová.

*Štefan Zamiška**Anton Paulech*

*Spomienka na 71. výročie Akcie Kláštor 2.
Misijný dom Matky Božej na Kalvárii v Nitre. 3. mája 2021*

*Blahoželanie Emilovi Tomovi k 90. narodeninám
Nitra 3. mája 2021*

Senec

KPVS 5. 5. zorganizovala pietnu spomienku na obete komunistického režimu z okresu Senec, pri príležitosti 12. výročia odhalenia pamätných tabúl v slovenskom a v maďarskom jazyku na miestnom cintoríne. Na úvod všetkých privítal Peter Sandtner a nasledovali príhovory zástupcov jednotlivých skupín členov KPVS. Z politických väzňov bol prítomný František Mikula, z príslušníkov PTP Jozef Filipovič, z manželiek Zuzana Bacigálová a z dcér Viera Vörösová. Na záver sa prihovoril a poďakoval za účasť predseda Oblastnej organizácie KPVS Senec a ústredný tajomník KPVS Karol Rosenberg, ktorý položil k pamätným tabuľiam veniec. Z pietnej spomien-

ky bol zhotovený a zverejnený videozáznam.

Piešťany

Občianske združenie Svetlo nádeje 9. 5. v parku - na bývalom Teplickom cintoríne v Piešťanoch odhalilo pamätník trom prenasledovaným evanjelickým farárom Jozefovi Bučkovi, Alexanderovi Baricovi a Štefanovi Dlháňovi. Na odhalení boli prítomní biskup Západného dištriktu ECAV Ján Hroboň, primátor Mesta Piešťany Peter Jančovič, autor pamätníka Miroslav Jakubčík, farár Rímskokatolíckej cirkvi v Piešťanoch Branislav Popelka, zástupca KPVS Miroslav Šimko a domáci zborový farár Branislav Dolinský.

*Pietna spomienka na obete komunistického režimu z okresu Senec.
5. mája 2021*

*Odhalenie pamätníka trom prenasledovaným evanjelickým farárom
Jozefovi Bučkovi, Alexanderovi Baricovi a Štefanovi Dlháňovi.
Piešťany 9. mája 2021*

Piešťany

KPVS 12. 5. zorganizovala ekumenickú bohoslužbu pri pamätníku Antona Srhoľca na bývalom Teplickom cintoríne v Piešťanoch, ktorá bola venovaná spomienke na jáchymovských politických väzňov, pretože v tomto roku nebolo možné organizovať zájazd do Jáchymova. Videozáznam bude poslaný aj do KPV ČR. Na úvod položil veniec k pamätníku politický väzeň Vladimír Domorák a odzneli svedectvá jáchymovských politických väzňov Jaroslava Žiláka a Branislava Tvarožka. Keďže

z dôvodu opatrení musela byť pred rokom zrušená prezentácia nových kníh, ktoré vydala KPVS, boli prezentované pri tejto príležitosti, pretože sa týkajú témy Jáchymova. Nové vydanie knihy Svetlo z hlbín jáchymovských lágrov predstavila neter autora Antona Srhoľca Marta Košíková a knihu Z PTP do väzenia predstavila manželka autora Jána Bachratého Helena Bachratá. Druhú časť programu tvorili duchovné príhovory a modlitby duchovných: za Rímskokatolícku cirkev P. Petra Zahoránskeho SJ, kňaza jezuitu a syna politického väzňa

*Spomienka na jáchymovských politických väzňov pri pamätníku
Antona Srholca v Piešťanoch, 12. mája 2021*

*Členovia KPVS pri pamätníku trom prenasledovaným evanjelickým
farárom. Piešťany 12. mája 2021*

a za Evanjelickú cirkev a. v. na Slovensku ThDr. Branislava Dolinského, zborového farára v Piešťanoch a Mgr. Kristiána Kosteckého, námestného farára v Trnave a vnuka politického väzňa. Po zaspievaní hymnickej piesne „Kto za pravdu horí“ sa prítomní presunuli k neďalekému novému pamätníku prenasledovaných evanjelických farárov J. Bučka, A. Baricu a Š. Dlháňa, ku ktorému položila sviečku za KPVS Danica Kšiňanová, dcéra väzneného evanjelického farára Jozefa Juráša a samotný pamätník predstavil B. Dolinský.

Bratislava

Pri príležitosti 230. výročia Ústavy v štátny sviatok 3. mája poľský prezident Andrzej Duda udelil štátne vyznamenania Rytiersky kríž Radu za zásluhy Poľskej republiky siedmim osobnostiam zo Slovenska, medzi ktorými sú aj členovia KPVS – politickí väzni: Silvester Krčméry in memoriam, Tomáš Konc, Branislav Borovský a Alojz Gabaj za pašovanie náboženskej literatúry cez poľsko-slovenské hranice. Kvôli opatreniam im odovzdal vyznamenania 13. 5. poľský veľvyslanec Krzysztof Strzalka v Bratislave.

*Alojz Gabaj, Tomáš Konc a Branislav Borovský si prevzali poľské štátne vyznamenania Rytiersky kríž Radu za zásluhy Poľskej republiky.
Bratislava 13. 5. 2021*

Ružomberok

Dňa 27. 4. v kaplnke jezuitského noviciátu v Ružomberku slúžil provinciál P. Jozef Šofranko SJ zádušnú svätú omšu za pátrov jezuitov Rudolfa Mikuša (†1972), Jána Gallasa (†1970), Štefana Polónyho (†1970), Ľudovíta Eiselleho (†1979) a frátra Vojtecha Kulšického (†1967). Ich ostatky boli exhumované z cintorína v Beckove a po sv. omši boli uložené v jezuitskej hrobke na miestnom cintoríne vedľa rehoľných spolubratov. Všetci boli v apríli 1950 vyvezení z kláštorov, internovaní a napokon zomreli v charitnom domove v Beckove. R. Mikuš a V. Kulšický boli aj odsúdení a väznení.

Bratislava

Dňa 25. 5. navštívila generálneho riaditeľa Zboru väzenskej a justičnej stráže plk. Róberta Mudrončeka delegácia KPVS v zložení Vladimír Domorák a Peter Sandtner. Generálnemu riaditeľovi zablahoževali k menovaniu do funkcie a darovali mu knihu Obetiam komunistického režimu. Počas návštevy sa rozprávali o príprave pietnych spomienkových podujatí na politických väzňov v ústavoch na výkon trestu odňatia slobody, opätovnom umiestnení pamätných tabúl, ktoré boli dočasne odinštalované z dôvodu rekonštrukcie, o dokumentovaní spomienok bývalých politických väzňov a o ďalšej spolupráci ZVJS a KPVS.

Delegácia KPVS v zložení Vladimír Domorák a Peter Sandtner navštívila generálneho riaditeľa Zboru väzenskej a justičnej stráže plk. Róberta Mudrončeka. 25. 5. 2021

Bratislava

Delegácia KPVS v zložení Branislav Tvarožek, Vladimír Domorák, Ján Slovenčák, Karol Jurčovič a Peter Sandtner 25. 5. navštívila ministra životného prostredia SR Jána Budaja, ktorý je zároveň bývalým politickým väzňom a členom KPVS. Počas

návštevy sa rozprávali o novele zákona o príplatku k dôchodku politickým väzňom, o štátnej dotácii pre KPVS, pamätných dňoch, pietnych spomienkových podujatiach a ďalších možnostiach odškodnenia pre politických väzňov.

*Delegácia KPVS navštívila ministra životného prostredia SR Jána Budaja, ktorý je zároveň bývalým politickým väzňom a členom KPVS.
Bratislava 25. 5. 2021*

Pezinok

V Pezinku – Cajle bola 30. 5. odhalená pamätná tabuľa miestnym rodákom, kňazom – saleziánom donovi Alfonzovi Šilhárovi (1930-1999) a nedávno zosnulému donovi Štefanovi Šilhárovi (1932-2021). Slávnosť

sa začala sv. omšou v záhrade Kostola Povýšenia sv. Kríža, ktorú celebrovali miestny farár Andrej Šottník a saleziáni don Ľudovít Baňovič a don Pavol Seman. V homílii sa prihovril P. Seman, ktorý sa v posledných rokoch staral o Š. Šilhára. Po

*Svätá omša v záhrade Kostola Povýšenia sv. Kríža,
Pezinok - Cajla 30. 5. 2021*

sv. omši A. Šottník a P. Seman odhalili pamätnú tabuľu a synovec a neter Š. Šilhára k nej zavesili vence. Prihovory predniesli Peter Sandtner a Michal Radošínský, synovec saleziána dona Titusa Žemana, ktorý sa v roku 1951 ukrýval v rodine Š. Šilhára v Pezinku – Cajle, čo pripomína vedľajšia pamätná tabuľa. Následne pamätnú tabuľu požehnal L. Baňovič, rodák z Pezinka. Na záver boli do kostola prenesené relikvie blahoslaveného dona Titusa Zemana, ktoré A. Šottník uložil pod jeho reliéf. Modlitbou k T. Zemanovi, modlitbou za jeho svätorečenie

a požehnaním jeho reliéfu bola slávnosť ukončená. Bratraci Alfonz a Štefan Šilhárovci boli v roku 1950 vyvezení z kláštora a internovaní. Po prepustení z internácie a z PTP utiekli cez rieku Moravu do zahraničia, aby sa mohli stať kňazmi. Vysvätení boli v roku 1959, ale primície v rodisku mohli sláviť až v roku 1968. Alfonz bol misionárom a pedagógom v Austrálii, Štefan bol pedagógom, prekladateľom a sprievodcom pútnikov v Ríme. Venovali sa slovenským emigrantom a na Slovensko posielali náboženskú literatúru.

Odhalená pamätná tabuľa kňazom – saleziánom donovi Alfonzovi Šilhárovi (1930-1999) a nedávno zosnulému donovi Štefanovi Šilhárovi

Relikviár blahoslaveného dona Titusa Zemana

Uloženie relikvie blahoslaveného dona Titusa Zemana

Naši jublanti

96

Milan Bastl, Bratislava

94Adriana Reptová, Trnava
Aristid Miglierini, Bratislava
Ján Haščák, Martin**93**Vincent Bernát, Malá Ida
Peter Trebichalský, Trnava**92**Matilda Valentovičová,
Bratislava
Mária Engelová, Bratislava
František Miko, Vyšná Hutka
Jozef Strašík, Štiavnik**91**Alojz Kováč, Tvrdošín
Mária Kolesárová, Michalovce
Juraj Bartek, Snina
Ivan Mallo, Topoľčany
Mária Sýkorová, Košická Nová
Ves**90**Florián Fandel, Dolné Orešany
Vladimír Neumann, Prešov
Jozef Tóth, Pribeta
Anna Markošová, Jastrabá
Emil Toma, Pažiť**89**Želmíra Luptáková, Bratislava
Igor Reiff, Handlová
Pavol Ševčík, Studenec
Alojz Lenkavský, Spišská Belá
Karol Erdelský, Modra
Jozef Cahel, Považská Bystrica
Emília Dupkalová, Snina
Jozef Arpáš, Nitra
Ľubomír Boďa, Zvolen
Štefan Skok, Hurbanovo**88**Štefánia Šebestová, Borský
Mikuláš
Michal Kužma, Nižný Hrabovec
Juliana Sopková, Bratislava
Ľubomír Duba, Bratislava
Štefan Matyi, Leľa
Angela Tóthová, Bratislava**87**Štefan Ružovič, Prievidza
Ľubomír Viliam Prikryl, Žilina
Irma Szokováčová, Číž
Ján Matis, Spišská Nová Ves
Mária Černíková, Spišská Nová
Ves
Anna Michalíková, Pavlovce
nad Uhom**86**Oľga Drgoňová, Pezinok
Andrej Holovač, Košice

85

Ludovít Mihalík, Piešťany
Margita Šuranová, Bratislava
Eva Budická, Poprad
Mária Godovičová, Bratislava
Kristína Bačová, Košice
Helena Budzová, Malá Domaša
Ol'ga Gabašová, Bratislava
Margita Račeková, Michal nad
Žitavou
Mária Polakovičová, Boleráz
Kristína Šamajová, Klokočov

84

Helena Bachratá, Hrnčiarovce
nad Parnou
Miroslava Sojková, Košťany n/
Turcom
Július Bartl, Bratislava
Júlia Noskovičová, Viničné
Viera Vojteková, Martin
Ján Terray, Sol'ň
Ján Bajtoš, Spišská Nová Ves
Helena Janková, Bratislava
Zuzana Stašková Halienová,
Dlhé Klčovo
Antónia Grešová, Hladovka

83

Alžbeta Ghillányová, Bratislava
Margita Dudová, Modra
Mariana Sotková, Košice
Elena Žiláková, Trnava

82

Anna Sochová, Lokca
Mária Vizyová, Nitra

81

Otília Portášová, Lošonec

Milan Šulko, Trenčín
Anna Malá, Hôrka
Helena Sütőová, Strekov
Alžbeta Tihláríková, Senica
Mária Hašková, Bratislava
Terézia Popovcová, Bardejov
Anna Majerníková, Nižný
Hrušov
Ružena Šafranová, Humenné

80

Irena Kačúrová, Prešov
Irma Červenáková, Kopernica
Anna Trunnerová, Bratislava
Agnesa Šiffalovičová,
Bratislava
Margita Smatanová, Poprad
Barbora Czingerová, Čebovce

75

Štefan Urban, Bratislava
Mária Gondová, Zvolen
Mária Dobranská, Vrbnica
Justína Čorbová,
Vranov nad Topľou
Tibor Kladivík, Bratislava
Elena Bačkorová, Poprad
Žofia Žarnovská, Bardejovská
Nová Ves

70

Ľudmila Kolláriková, Bratislava
Katarína Balkóciová, Bratislava
Marta Kubičková, Nitra
Markéta Krajčiová, Bratislava

65

Viliam Nágl, Bratislava
František Juhász, Iňa

Ľudmila Hrušková, Bardejov
Viera Somolányiová, Bratislava
Jarmila Slovenčáková,
Bratislava

60

Igor Pecz, Bratislava
Gabriela Némethová, Bratislava
Danuša Mecková, Smižany
Katarína Burdová, Bratislava
Ivan Dohnal, Bratislava
Ladislav Hanák, Ladomirová
Peter Hanák, Svidník

Melánia Kováčová, Spišská
Nová Ves
Michal Mráz, Limbach
Mária Orlická, Pezinok
Eva Kočiová, Báhoň
Marián Krajňák, Košice
Ľubomír Benč, Tekovská
Breznica

50

Martin Klimčík, Babín
Ján Rusnák, Pruské

90 rokov sa dožíva **Jozef Tóth** z Pribety. Jeho otec bol označený za kulaka a on 30. 8. 1952 narukoval do Komárna do PTP, kde bol až do 28. 11. 1954. Z Nitry sa totiž dostal na lekársku prehliadku, po ktorej ho zaradili do dôstojníckej školy. Previezli ich do Bratislavy a do Mostu. Po mesačnom výcviku sa dostal do Českej Třebovej. Po lekárskej prehliadke ho poslali pracovať do bane v Ostrave, neskôr na stavebné práce do Ústí nad Orlicí. Po prepustení pracoval ako žeriavnik v Handlovej. Presvedčili ho, aby išiel pracovať na strojno-traktorovú stanicu do Hurbanova, pretože v opačnom prípade by musel ísť pracovať do bane. Keďže JRD v Pribete krachovalo, zavolali ho, aby išiel pracovať tam ako kulacký syn. Jeho dcéru nechceli prijať do gymnázia, preto sa vyučila za predavačku.

88 rokov sa dožíva **Vladimír Neumann** z Prešova. Ako vojak – slobodník bol sledovaný od politického školenia, na ktorom vyjadril svoj názor. Keď pracoval na letisku, v izbe povedal iným vojakom, že Jan Masaryk nevyskočil z okna sám a že ako môže byť Alexej Čepička ministrom obrany, keď nie je vojakom. Špicel' ho však udal, že to vraj povedal v službe a pred mužstvom, čo nebola pravda. Ako nespoľahli-

vý nedostal dovolenku na Vianoce, ale paradoxne mu počas celých Vianoc zverili mužstvo a zbrane. Odsúdený bol na 1,5 roka. Väznený bol v tehelni vo Vážanoch, v Olomouci, vo vápenke v Grygove, v kameňolome a v Brne na Špilberku, kde nechali len dôstojníkov. Vo výkone trestu bol 1 rok a 12 dní, prepustený bol za dobré výsledky v práci, pretože plnil normu.

90 rokov sa dožíva **Emil Toma** z Pažite. V apríli 1950 ho zastihla Akcia Kláštorý ako novica brata Andreja v kláštore tešiteľov v Leviciach. So spolubratmi bol vyvezený do centralizačného kláštora v Podolínci, následne do Báču, do Kostolnej, na stavbu Priehrady mládeže, opäť do Kostolnej a napokon do Pezinka. Posledné kláštorý slúžili ako preškoľovacie strediská pre mladých rehoľníkov. Prepustený bol 25. 9. 1950 ako jeden z posledných mladých rehoľníkov, ale aj naďalej sa snažil udržiavať kontakty s tešiteľmi. Väčšinu života pracoval ako železničiar v Bystričanoch. Po páde režimu sa rozhodol pre štúdium teológie a pôsobil ako učiteľ náboženstva.

55 rokov sa dožíva **Ľudmila Tollarovičová**, rod. Heribanová z Ružindolu. Je dcérou Pavla Heribana, ktorý bol v apríli 1950 vyvezený z kláštora ako salezián – asistent a následne narukoval do PTP. Ľ. Tollarovičová ako zdravotná sestra pracovala na onkológii v Bratislave, keď sa 25. 3. 1988 zúčastnila Sviečkovej manifestácie. Keď ju počas nej príslušníci VB ťahali za vlasy do auta, uvedomila si, že z druhej strany nie sú zamknuté dvere, tak z auta utiekla. Keď ju príslušník VB zachytil, zastal sa jej nejaký mladík a tak ju pustil. Odvtedy sa ju aktívne snažili zadržať a riadiaci štáb vydal rozkaz na jej zatknutie, pričom bola označená známym „žena v modrom“. Cestou z manifestácie išlo okolo auto VB, do ktorého ju násilím natlačili. Spolu s ostatnými zadržanými ju premočenú previezli k Dvom levom na dlhý výsluch. Nadránom ju previezli na Februárku, kde bola v cele do popoludnia. O jej svedectve informovali aj zahraničné médiá. Na súdne pojednávania ju chodili podporovať jej sympatizanti, z ktorých 10 zaistili. Napokon bola 17. 10. 1988 odsúdená na peňažný trest 2000 Kčs alebo 2 mesiace väzenia, ak by nezaplatila. Proti rozsudku sa odvolala. Prezident jej 27. 10. 1988 udelil amnestiu. V súčasnosti pracuje v nemocnici v Trnave.

50 rokov sa dožíva **Ján Rusnák**, farár v Pruskom, pochádzajúci z Oravskej Polhory. Po štúdiu na Teologickom inštitúte v Spišskej Kapitule bol 21. 6. 1997 vysvätený za kňaza. Ako kaplán pôsobil v Spišskej diecéze v Tvrdosíne a vo Svite a ako administrátor farnosti v Zázrivej. V roku 2011 bol inkardinovaný do Žilinskej diecézy a bol menovaný za administrátora a neskôr za farára v Rajeckej Lesnej. Počas púte KPVS na tomto mieste sa rozhodol stať členom KPVS. Od roku 2019 je farárom v Pruskom.

100 rokov sa dožíva **sr. Blanka Mária Balonová FDC** z Kongregácie Dcéř Božskej Lásky vo Veľkých Levároch, rodáčka z Bohunic. Dňa 30. 11. 1939 v Trnave vstúpila k sestrám mariánkam, ktoré pôsobili v neďalekom Pruskom. V roku 1942 zložila večné sľuby a pôsobila ako vychovávateľka v Mariánskom ústave v Trnave. Štyri študovala chrámovú hudbu a spev v Ružomberku a hrala na organe. Večné sľuby zložila 24. 8. 1948 v Trnave za prítomnosti dona Titusa Zemana. Z kláštora bola vyvezená 29. 8. 1950 do centralizačného kláštora v Ivanke pri Nitre, kde pracovala na poliach pri zbere úrody. Dňa 12. 10. 1951 bola vyvezená do textilnej továrne v severných Čechách. Až od roku 1959 mohla pracovať v domove dôchodcov v Újezdci u Klatov. Od roku 1969 pôsobila ako organistka, ošetrovateľka a katechétka v Malženiciach, v Ladomerskej Vieske, v Krupine, v Rúbani, v Prievidzi, v Dolnej Krupej, v Bratislave a v Podlí. V kláštore vo Veľkých Levároch žije od roku 2009, kde do 98. roku sprevádzala liturgiu hrou na organe.

*Život, ktorý si nám uložil, nie je hra
a ani tanec na zakvitnutej lúke.*

Peter Lippert

Odišli od nás

František Dočolomanský, Svätý Jur 23. 1. 1931 – 8. 4. 2021
Jozef Tekeli, Spišské Podhradie 13. 10. 1923 – 9. 4. 2021
Vincent Dorník, Lúčky 29. 4. 1929 – 12. 4. 2021
Marián Veselský, Bratislava 17. 6. 1945 – 22. 2. 2021
Alojz Mlynárčik, Spišská Nová Ves 29. 10. 1930 – 18. 4. 2021
Marta Lauková, Lučenec 9. 2. 1938 – 7. 4. 2021
Margita Hampachelová, Širakov 2. 9. 1941 – 2021
Ladislav Kafka, Žilina 21. 12. 1929 – 2021
Anna Gaval'ová, Vyšné Ladičkovce 17. 6. 1934 –
Štefan Šilhár, Bratislava 2. 7. 1932 – 11. 5. 2021
Viliam Mareta, Dolný Kubín 28. 5. 1933 – 12. 5. 2021
Pavol Šimurda, Myslina 6. 2. 1930 – 11. 5. 2021
Miloslava Baumštarková, Bernolákovo 26. 12. 1933 – 12. 5. 2021
Jaroslav Plávka, Košice 23. 6. 1926 – 2020
Viannea Helena Bernadičová, Suchá nad Parnou 30. 11. 1922 –
18. 5. 2021

Dňa 9. 4. zomrel **Jozef Tekeli** zo Spišského Podhradia, rodák z Hrabušíc, najstarší žijúci z odvlečených. V rokoch 1942 - 1944 absolvoval štúdium na Odbornej hospodárskej škole v Spišskej Novej Vsi. V októbri 1944 dostal povolávací rozkaz, a tak ako všetci chlapci starší ako 16 rokov sa musel zúčastniť na výkopových prácach. V Spišskej Novej Vsi bol nasadený na opevňovacie práce. Vo februári 1945 odvedený ako branec do Sekúl. Odtiaľ sa mu podarilo spolu s priateľmi bez dokladov utiecť, avšak 1. 5. bol pri kontrole zaistený. NKVD ho obvinila zo špionáže i diverzie a vojenský súd ho odsúdil na 10 rokov trestu v nápravnno-pracovných táboroch v Sovietskom zväze. V rôznych táboroch prežil v ťažkých podmienkach viac ako 8 rokov. Na slobodu sa dostal až 12. 12. 1953. Dlhو si nemohol nájsť prácu a problémy sa preniesli tiež na jeho rodinu. Vo februári 1994 bol Vojenským kolégiom Najvyššieho súdu Ruskej federácie plne rehabilitovaný. Svoje spomienky zaznamenal v knihe Novodobé galeje prežitie v rokoch 1945 - 1953. Po jeho smrti žije už len 6 odvlečených do ZSSR.

Dňa 12. 4. zomrel **Mons. Vincent Dorník**, kňaz Spišskej diecézy na odpočinku v Lúčkach. V roku 1948 nastúpil do kňazského seminára v Spišskej Kapitule. Po jeho zrušení v roku 1950 bol povolaný do PTP. Bol zaradený na najťažšie manuálne terénne práce, 11 mesiacov strávil prácou v Bani Antonína Zápotockého v Orlovej. V roku 1953 bol po vyše troch rokoch vojenskej služby prepustený do civilu.

Pracoval ako zamestnanec Okresného stavebného podniku Ružomberok. V rokoch 1964 - 1968 v čase politického odmäku dokončil svoje teologické vzdelanie štúdiom Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulty v Bratislave. V neskorších rokoch pôsobil ako kňaz vo farnostiach Veľké Borové, Chmeľnica, Lisková a Malatiná.

Dňa 27. 4. zomrel **Anton Pajerský** z Horných Hámrov. Narodil sa 29. 4. 1932. Bol synom stredne bohatého roľníka, ktorý mal asi 7-8 hektárov pôdy a neplnil kontingenty. Tajomník MNV v Horných Hámroch dal A. Pajerskému negatívny kádrový posudok, že jeho otec je zameraný proti socialistic- kému zriadeniu, na základe ktorého dostal povolá- vací rozkaz do PTP. Rovnaký posudok dal aj

Emilovi Chmolovi z tej istej obce. Obaja preto museli narukovať do PTP. A. Pajerský v PTP pracoval v stavebníctve. Po prepustení pra- coval na JRD, neskôr pracoval ako šofér v menšej firme. Rovnako ako jeho otec, aj on bol šikovný a pracovitý roľník, dobrý gazda, mal veľkú záhradu, dva traktory, mláťačku, sejačku.

Dňa 12. 5. zomrel **Viliam Mareta** z Dolného Kubína. Jeho otec bol pekár a za účasť na vzbure na obranu kňaza Viktora Trstenského bol 13 mesiacov väznený. Rodinná pekáreň bola znárodnená. V rokoch 1953 - 1955 Viliam absolvoval trestnú službu v PTP a TP na deviatich rôznych miestach. Po návrate do civilu nastúpil do podniku Elektro- Praga v Dolnom Kubíne, neskôr kvôli konfliktom

s komunistami na pracovisku odišiel do fabriky v Mokradi, kde pracoval až do odchodu na dôchodok

Dňa 7. 5. pri požari fary v Čelovciach tragicky zahynula **Zora Kachničová**, rod. Beblavá, evanjelická farárka na dôchodku, narodená 15. 5. 1931 v Kaunase na Litve. Biskup Pavel Uhorskai o nej napísal: „Za svoje vyslovene konfesionálne – náboženské postoje na SEBF UK v Bratislave bola tvrdo postihnutá aj Zora Beblavá, vydatá Kachničová. Bola dcérou profesora Dr. Jána Beblavého, ktorý prednášal systematicku na teologickej fakulte v Litve. Keď sa otec v roku 1934 stal profesorom na teologickej fakulte v Bratislave, presťahovala sa celá rodina do Bratislavy. Tu absolvovala sestra farárka ľudovú školu, dievčenské gymnázium a začala študovať na SEBF v Bratislave. Tu ju zastihla éra kultu osobnosti a kultúrnej revolúcie. Po známej („protispoločenskej“ vtedajšieho režimu) afére začiatkom roku 1952 nemohla dokončiť teologické štúdiá. Podobný osud zasiahol viacerých študentov. Skončila tri ročníky, do štvrtého ju už neprijali. Odpoveď na jej žiadosť o povolenie zápisu dostala až po roku. Fakultná rada jej oznámila, že sa jej žiadosti nevyhovuje, keďže to „smerné číslo“ nedovoľuje. To bolo definitívne rozhodnutie. Ešte v lete 1952 si musela hľadať zamestnanie. Zamestnala sa ako lekárenská laborantka, potom ako robotníčka v záhradníctve. Keď bol otec sestry farárky 30. júna 1952 vypovedaný z fakulty a nemohol ostať ani v Bratislave, nakoľko bol ustanovený za námestného kňaza do Jasenovej, presťahovala sa do Jasenovej aj sestra farárka. V lete roku 1953 mala znovu ťažkosti so zamestnaním, až od 1. októbra 1953 nastúpila ako zdravotná sestra v OÚNZ v Dolnom Kubíne, a preto musela v rokoch 1954 – 1955 absolvovať zdravotnícky kurz. Aby dosiahla úplnú kvalifikáciu, musela vyštudovať Strednú zdravotnícku školu v Bratislave, čo sa jej podarilo, študovala externou formou a v roku 1960 zmaturovala. Keďže ju práca zdravotnej sestry neuspokojovala, prihlásila sa v roku 1961 na Lekársku fakultu v Bratislave a podarilo sa jej aj, že ju prijali v roku 1964 na Lekársku fakultu v Prahe. Chcela vyštudovať aj medicínu v Prahe, aj teológiu v Bratislave. Náhla smrť otca 10. apríla 1968 spôsobila, že rodina ostala bez prostriedkov, preto sestra farárka prerušila štúdiá a opäť sa zamestnala. Pracovala v PNS v Dolnom Kubíne. Rok 1968 jej priniesol aj uvoľnenie. Na základe obrodného hnutia v cirkvi zásluhou režimom doby postihnutých farárov bola prijatá do 4. ročníka SEBF UK v Bratislave v šk. roku 1968/69. V rokoch 1970 – 1998 pracova-

la ako duchovná v cirkevnom zbore Čelovce, do roku 1996 ako zborová farárka v Čelovciach. Od roku 1997 bola ako dôchodkyňa na mieste seniorátneho kaplána Hontianskeho seniorátu a od januára do augusta 1998 bola námestnou farárkou v CZ Cerovo. Do konca roka 1998 bola námestnou farárkou na mieste seniorátneho kaplána HOS. Dňom 31. 12. 1998 dohodou skončila pracovný pomer.“

Vo veku nedožitých 99 rokov sa zomrela druhá najstaršia členka KPVS sr. Viannea Helena Bernadičová OSU, sestra uršulínka v kláštore v Suchej nad Parnou, rodáčka z Cífera. Po maturite v roku 1943 vstúpila k sestrám uršulínkam v Trnave. Po skončení noviciátu v Batizovciach 28. 9. 1945 zložila sľuby a odišla študovať odbor matematika – fyzika na Prírodovedeckú fakultu Slovenskej univerzity v Bratislave. Počas Akcie R 29. 8. 1950 bola vyvezená z kláštora v Trnave do Dolných Semeroviec, kde pracovala v poľnohospodárstve. V roku 1951 bola vyvezená do Čiech do textilnej továrne v Tanvalde. Od roku 1958 pracovala v Charite Broumov, od roku 1961 v textilnom podniku Červený Kostelec a od roku 1961 v textilnom podniku Polive nad Mětují. Až v roku 1966 mohla pracovať v ústave sociálnej starostlivosti v Černikoviciach, kde sa v roku 1968 stala riaditeľkou. Tam tajne prijímala dievčatá do rádu. V roku 1979 odišla do dôchodku do Košíc, kde pracovala ako ekonómka a po dvoch rokoch sa stala predstavenou sestier v ÚSS vo Zvíkovci. Ďalej pôsobila v Jiřetíně pod Jedlovou (1985), v Modre, kde bola predstavenou (1990), v Bratislave (1993) a v Suchej nad Parnou (2007).

Dňa 11. 5. zomrel **Pavol Šimurda** z Mysliny. Bol roľníkom a raz, keď pracoval na poli, videl ako žandári odvádzajú miestneho farára. Len z toho dôvodu ho rovno z poľa odvieďli do Humenného a následne sa dostal na tri mesiace do väznice v Prešove. Vymerali mu 24 mesiacov v tábore nútenej práce. Bol zaradený do TNP Hronec, kde pracoval v zlievárňach v Podbrezovej od 7. 7. 1950 do 22. 11. 1950. Odtiaľ ho odvieďli do 51. PTP do Děčína. V PTP bol od 1. 1. 1950 do 22. 11. 1953 a pracoval tam ako baník.